

**בענין פסולי אתרוג ביו"ט שני של גליות
ועניני מחשבה בענין חג הסוכות ושמחת תורה**

- 1) גמרא סוכה דף ל: קא פסיק ותני – "אבל ביו"ט שני אמאי לא"
- 2) רמב"ם פ"ח הלכות יו"ט ה"ט
- 3) ריטב"א בתחילת הפרק ובפרט ד"ה וכל שאמרנו שפסולו ביום ראשון בלבד
- 4) משנה סוכה דף מ"א. בענין תקנת רבי יוחנן בן זכאי
- 5) רמב"ם פ"ו הלכות יו"ט הי"ד – ט"ו
- 6) רמב"ם פ"ז הלכות לולב הכ"ז
- 7) תוספות סוכה דף מ"ו: ד"ה שמיני
- 8) ריטב"א שם
- 9) טור או"ח סימן תרס"ב בענין שהחיינו ביו"ט שני בלולב וסוכה

א א מ' פ"ח מהלכות
לולב הלכה א סמג עין
מד טו"ע א"ח ס' תרמט
ספ"א:
ב מ' וסמג שם טו"ע
א"ח ס' תרמט ספ"א:
ג מ' וסמג שם טו"ע
א"ח ס' תרמט ספ"א:
ד מ' וסמג שם טו"ע
א"ח ס' תרמט ספ"א:
ה מ' וסמג שם טו"ע
א"ח ס' תרמט ספ"א:
ו מ' וסמג שם טו"ע
א"ח ס' תרמט ספ"א:
ז מ' וסמג שם טו"ע
א"ח ס' תרמט ספ"א:
ח מ' וסמג שם טו"ע
א"ח ס' תרמט ספ"א:
ט מ' וסמג שם טו"ע
א"ח ס' תרמט ספ"א:

רבינו חננאל

ועל מגדלי בהמה גסה
ועל קרצי אילנות טובות
ועל ד' דברים מומין בעלי
בתים יורד לטמון על
עושי שבר שכיב. ועל
כובש שבר שכיב. ועל
פורק עול מצוראר ונותנו
בצורא חבירו וגסות הרוח
כנגד כולו. ופשוטין הן:

הדרן עלך הישן

לולב הגזול והיבש
כר. ואוקימנא
היבש משום דבעין הדר
ולכבא. גזול נמי בירוש'
ראשון כתיב לכם והאי
לאו שלכם. ובשאר
הימים נמי לפני יאוש
א' דהא אינו שלכם.

חשק שלמה על ר"ח

א' הדבר תמוה דהא בירוש'
שני לא בני לט' רק העטעם
משום מנהג הצלה בעצירה
ואולי דהאי ט"ס נטל כספן
ו"ט.

ההוא

לולב יבש פסול. ומפרש בגמרא^(א) משום דליתקש לולב לאתרוג
דכתיב ביה הדר ולא כמו שפירש הקונטרס משום דכתיב
(שמות טו) זה אלי ואנוהו דלין ואנוהו אלא לכתחלה ולא מיפסל זהכי
דמוכח^(ב) פ"ק (לעיל דף יא): דלמרי רצון לולב מנוה לאוגדו משום שנא'
זה אלי ואנוהו לא אגדו כשר והאי
יבש דהכלא איך לפרש כמו יבש דפרק
אין מעמידין (פ"ו דף קט:): דתנן
המלכנים של נכרים יבשים מותרים
ומפרש בגמ' יבשים לאחר שנים עשר
חדש דהא אמרינן לקמן (דף ג:) גבי
הסם יבש יבשו רוב עליו ונשמיר
סם שלשה ד' עלין לתן כשירין
אלמלא איך היבשות תלי בשנים עשר
חדש אלא יש לומר יבשות דהכלא כמו
יבשות און כזור דתנן דפרק על אלו
מומין (בביות דף ג:) עד יוסי בן
המשולם אומר יבשה רב שמהא
נפרכת בנפרון:

נקטם ראשו. לכאורה מייירי שני
עלין האמצעיים היוצאין
מראש השדרה אבל קשיא דגמרא
(דף ג:) קאמר רבי יהושע בן לוי
ניטלה החיומת פסול וכן אותן העלין
האמצעיים והא אפילו נקטם ראשו
פסול כל שכן נטלו לגמרי ונריך לומר
דנקטם ראשו מייירי ברוב העלין
העליונים אי נמי אנטריך ליה לרבי
יהושע בן לוי לאשמועינן ניטלה דסקלא
דעמיה דחשיב דהר טפי מנקטם אי
נמי ניטלה אחת מן החיומת דנקטם
לא מיפסלה אלא כ"כ נקטמו שתייהן:

נפרצו ע"י. ברוב עלין איירי דכתיב בתוספתא (פ"ב) ופי'
בקונטרס שנפרצו מן השדרה שלו ואינן מחוברין אלא
על ידי אגודה משמע שרופה לגמרי מן השדרה ולא
משמע בן בגמ' דלמרינן נפרצו דעבד כי חופיא והעלין שנחלשו
מן השדרה הוי מיקרו כדלמרינן בגמרא (דף ה:) אמר רבה לא
(ליגוד^(א)) איניש לוליבא דהושענא דמשמירי הוי והוי חליפה כלומר
אם ארוך הוא יותר מדאי מן הערצה וצא לקץ מתחת לא יקצץ
צעדו צאגודו דמשמירי עלי הלולב כשנחלש מן השדרה על ידי
הקליפה ומן ההוצין עושין חופיא כדלמרינן בהגזול קמא (ב"ק דף טו:)
האי מאן דגזל לוליבא מחצירה ועבדיה הוי קני מעיקרא לוליבא
והשתא הוי הוי ועבדיהו חופיא קני מעיקרא הוי והשתא חופיא

וחלק אותם שכן דרך לעשות חופיא: **קפסיק**
הא אמרינן לקמן (דף ה:) יקצץ וחסר כל שהוא פסול אע"ג דצ"ט שני כשר כדלמרינן לקמן (דף ו:) בגמ' דר' חנינא מטביל ביה ונפיק
ביה ומוקי מתני' צ"ט ראשון ואי דייק מדקתני גזול ולא קתני שאלו הא לקמן בסוף הקוגיא דייק רב נחמן בר יצחק הכי אכל הכא (א) לא
אסיק אדעתיה ואי משום דקתני גזול דומיא דבבש הכי נמי גבי נקב קתני עלתה חזויה על רוב דמפסיל אף צ"ט שני משום הדר
ומיניה בירושלמי^(ב) משמע ק"מ דמשום חזויה לא מיפסיל אלא צ"ט ראשון דמסיק עלה רבי יצחק בר נחמן בשם ר' שמואל כל הפסולין אינן
פסולין אלא צ"ט ראשון בלבד תמן אמרינן רוב מנא אחד חוטמו כרוב והיינו בנמוס אחד דלמרינן לקמן (דף ו:) גבי חזויה ומיניה אי
יוס ראשון דווקא על כרחך הדר הוא ולא מיפסיל אלא משום דחשיב כחסר ולא מסתבר כלל וי"ל דר' חנינא לית ליה האי קפסיק ותני
כמו שמואל דשמעתין דמוקי מתניתין דגזול צ"ט ראשון ומכשיר צ"ט שני אי נמי ברישא דמשנה שייך לדקדק מדתני סתם ולא מפליג
אבל כולו אחריי אידי דלא מפליג ברישא לא מפליג ברישא דזריו סתם אף על פי שיש לחלק:

בעינין הדר ויבא. משמע דפשיטא ליה דבעינן הדר לכולהו יומי ולכס משלכס לא מיתוקס אלא צ"ט ראשון וכן ולקחתם דממעטין מיייה^(א)
חסר דבעינן לקיחה תמה לא מיפסיל אלא צ"ט ראשון כדלמרינן לקמן בפירקא (דף ו:) ר' חנינא מטביל ביה צ"ט שני ונפיק
ביה ותימה מאי שנא זה מזה הא כולוה צהדי הדדי כתיב צמד קרא ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר ואי משום דמשמע ליה דהני
דכתיב מקמי ביום ראשון עליה קיימי אבל הדר צמריה כתיב אכתי קשיא^(ב) מדכתיב ולקחתם דרשינן צהקומץ רבה (מנחות דף כו.) ולקמן
דפירקין (דף ה:) דלרצעה מניין שגולב מעבדן זה את זה דבעינן לקיחה תמה וציליה פירקין (דף מה:) ובריש לולב וערצה (לקמן ד' מה.)
דרשינן נמי מדכתיב ולקחתם לשון רבים שמהא לקיחה לכל אחד ואחד מדלל כתיב ולקחתם לשון יחיד כי היכי דדרשינן פרק רבי ישמעאל
(מנחות דף סה:) ספירה לכל אחד ואחד מדכתיב וספרתם^(ג) ואם כן בשאר הימים חסגי צמין אחד וצלקיחה של אחד בשביל כולל לך נראה
דהיינו טעמא משום דיוס ראשון דלמרינן צהקומץ ושאר יומי דרצין וזכר למקדש כדליתא בריש לולב וערצה (לקמן דף מה.) הלכך צעיקר
הלקיחה כגון ד' מניין ולקיחה לכל אחד תקון צהאר יומי כעין דלמרינן וכן צהדר משום הדור מנוה אכל צהאר צהאר לא תקון
וצגול פלוגתא דשמעתין דרבי יוחנן סבר דתקון משום מנוה הצאה צעירה ושמואל סבר דלא תקון דמתוך שינוא צהאר יוצא נמי צגול:

ועל שריה ספק בידם. של צעלי צמים הללו למחות צד עוברי
עבירות שצדורס שדצריהם נשמעים מחמת עושרם והצריות יראים
מהם ולא מיחו: ועל שפוסקין. צעלי צמים הללו לזקה צריים
שימנוהו לעניים (והס^(א)) ולא נותנים: צ"ב מיוון. שנטממין וכלים מאלהים:
כובש. שמדחכו צלך וסוז: עושק.
לגמרי גזול שכרו: ועל גסות הרוח.
שמחגאים ומשתרין על אחיהם
בשביל עושין:

הדרן עלך הישן

לולב הגזול. לולב קף של תמרים
והדר תני הדס וערצה
צאפי נפשיות: גזול. פסול ולקחתם
לכם כתיב משלכם: יבש. דבעינן
מנוה מהודרת דכתיב (שמות טו)
ואנוהו^(א): ש"א אשירה. אינן שעובדין
אומו ע"י וצגמרא מפרש טעמא: וש"א
עיר הנדחת. משום דלשרפה קאי
דכתיב (דברים יג) ואת כל שללה
תקצוץ^(ב) ולולב צעני שיעור ד' טפחים
דלקמן (דף ג:) וכיון דהאי לשרפה
קאי איך שיעורו קיים דכשרוף דמי:
נקטם ראשו. פסול דלא הוי הדר:
נפרצו ע"י. משדחה ואינס מחוברין
אלא על ידי אגודה כי חופיא^(ג) שקורין
אשקוצ"א לאו הדר הוא: נפרדו
ע"י. מחוברין הן בשדרה אלא
שלמעלה הן נפרדין לכאן ולכאן כענפי
אינן: יאגדנו מ"מ צ"ל. אם נפרדו
עלי יאגדס שיהו עולין עם השדרה
כשאר לולבין: ציני דר הברזל. מפרש

בגמרא. ציני דקלים: בשרות. לולבין שלהן ואע"פ שעלין שלהן קטנים
מאד ואין עולין עם ארכה של שדרה: כדי צ"ענע בו. מפרש
בגמרא שלשה טפחים תהא השדרה כנגד אורכו של הדס וטפח
יותר כדי לנענע דבעינן נענוע כדלקמן (דף ו:) מעלה ומוריד מוליך
ומביא לעצור רוחות רעות וטוללים רעים: גבול. קפסיק ותני.
פסול: צ"א שנא ב"ש ראשון. דחויבה מדלורייתא: צ"א שנא ב"ש
שני. דליתיה צגטילת לולב אלא מדרצין דציוס הראשון כתיב:
בש"מא יבש. פסול דדרצין נמי כיון דמנוה הוא משום זכר למקדש^(א)
בעינן הדור מנוה: אמאי צ"א. מהיכא תיתי למיפסליה:
שנאמר

והיינו שחלק כל עלה ועלה לשנים לפי שכל עלי הלולב כפולים ועמד
מאד ואין עולין עם ארכה של שדרה: כדי צ"ענע בו. מפרש
בגמרא שלשה טפחים תהא השדרה כנגד אורכו של הדס וטפח
יותר כדי לנענע דבעינן נענוע כדלקמן (דף ו:) מעלה ומוריד מוליך
ומביא לעצור רוחות רעות וטוללים רעים: גבול. קפסיק ותני.
פסול: צ"א שנא ב"ש ראשון. דחויבה מדלורייתא: צ"א שנא ב"ש
שני. דליתיה צגטילת לולב אלא מדרצין דציוס הראשון כתיב:
בש"מא יבש. פסול דדרצין נמי כיון דמנוה הוא משום זכר למקדש^(א)
בעינן הדור מנוה: אמאי צ"א. מהיכא תיתי למיפסליה:
שנאמר

והיינו שחלק כל עלה ועלה לשנים לפי שכל עלי הלולב כפולים ועמד
מאד ואין עולין עם ארכה של שדרה: כדי צ"ענע בו. מפרש
בגמרא שלשה טפחים תהא השדרה כנגד אורכו של הדס וטפח
יותר כדי לנענע דבעינן נענוע כדלקמן (דף ו:) מעלה ומוריד מוליך
ומביא לעצור רוחות רעות וטוללים רעים: גבול. קפסיק ותני.
פסול: צ"א שנא ב"ש ראשון. דחויבה מדלורייתא: צ"א שנא ב"ש
שני. דליתיה צגטילת לולב אלא מדרצין דציוס הראשון כתיב:
בש"מא יבש. פסול דדרצין נמי כיון דמנוה הוא משום זכר למקדש^(א)
בעינן הדור מנוה: אמאי צ"א. מהיכא תיתי למיפסליה:
שנאמר

הנהות חב"ח

(א) תוס' ד"ה קפסיק
ומני וכו' אלא הכא עדיין
לא אסיק אדעתיה:

תורה אור השלם

(א) וצ"ע י"ד שו"ת
והקצנו על רב שלום:
[ההלך פ' יא]

(ב) ולקחתם לכם ביום
הראשון פרי עץ הדר
כפת תמרין וצגנן עין
עבת [ענבי] נחש
ושמחתם לפני יי
אלהיכם בשבעת ימים:
[ויקרא כג. ט]

ליקוטי רש"י

כ"ב מש"כ"ב. להוציא
את הגזול ואת השאלו
[לעיל כו:].

הנהות וציונים

(א) רש"י מ"ז (גליון):
(ב) צ"ל תקבירן ושרתם
(כ"ה) בקרא וכו' או
ברש"י שבוירין. או
שצ"ל תקבירן וגו':
(ג) בתוס' הרא"ש איתא
בדאמרינן ועי' כפרת:
(ד) צ"ל צ"גזון (גליון)
ועי' רש"י דג"י הרא"ש
ליגוד: (ה) נצ"ל דהא
מדכתיב (עי' תוס'
הרא"ש):

לעזי רש"י

אשקוב"א.
מטאטא. עיין רש"י
והד"ק ישעיה יד. כג
ורש"י מגילה דף יט
סע"א ד"ה טאטיתא,
מכבד שמכבדין זו את
הבית (פרק ערך טא ועיין
רש"י סוכה דף לב ע"א
ד"ה כי חופיא).

אנחנו בונים

ומושיצין

ה'תשנ"ח: ז. ש. ח.

ממערב
הנה הנה: הנה הנה: הנה הנה:

תגור

ומסרגין

ועוד פני קרקע עד אמת המים של ירושלים. פ"ק דמ"ק:

וכן כחז הרמב"ן ז"ל צנמוקי מורה החדש שלו: "אין פתריעין את האלימות עד בשמן. במסכת ע"י
היובל שבחצר עד באשפה. פ' מקום שנהגו: יב יג הכר

פרק לולב הגזול

שוין, וכל שאינו הדר פסול מן התורה, ופסולו נוהג בזמן שמצותן מן התורה דהיינו בגבולין יום א' ובמקדש ז', דאכלהו ד' מינין כתיב ושמחתם, לומר לשמוח לפני ה' בכל הד' מינין כמו שכתובין¹¹, ומטעם זה פסלו לולב היבש ונקטם ראשו ונסדק¹² ונפרצו עליו¹³ וכיוצא בהם בארבעת המינין, ואין פסולין בזמן הזה אלא ביום הראשון¹⁴ שהוא מן התורה.

והא דאמרינן דלא בעינן לכם משלכם אפילו במקדש אלא יום ראשון כדאיתא בגמרא, לאו משום דקרא דכתיב לכם נדרש לפניו, דהיינו ביום הראשון, ולא לאחריו¹⁵, דהא ולקחתם שהוא לפניו דדרשינן מיניה¹⁶ לקיחה תמה, ולקיחה¹⁷ לכל אחד ואחד, והוא נוהג בכל הימים, שהם ארבע מינין שבלולב מעכבין זה את זה כל שבעה במקדש, ובזמן הזה מדבריהם¹⁸. אלא שמצות לכם אינו חומר בגופן של ארבעה מינין, אלא שהחמיר הכתוב ביום הראשון כמו שהחמיר בציצית ובסוכה, דכתיב¹⁹ ועשו להם משלהם²⁰, תעשה לך²¹ משלך²², לא למדו ממנו לשאר ימים, שהרי היום הראשון חמור משאר ימים שהוא נוהג בגבולין מן התורה, ולפי' אין לנו להחמיר בענין זה שאמר לכם ביום הראשון שיהא נוהג בשאר ימים כמו ביום הראשון, אבל כל שפסלו מפני שאינו

[כט, ב] לולב הגזול והיבש פסול. פי' ד' מינין שבלולב הם במקדש ז' ימים, כדכתיב¹ ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים, והיינו לשמוח לפני השם במקדש כל ז' ימי החג בד' מינין הכתובים בראש הפסוק², ובשאר מקומות בין בגבולין בין בח"ל אינם אלא יום א' מן התורה, כדכתיב¹ ולקחתם לכם ביום הראשון, ושאר הימים מצותן מד"ס, כדתנן³ בראשונה היה לולב ניטל במקדש ז' ובמדינה יום אחד, התקין ריב"ז שיהא לולב ניטל במדינה ז' זכר למקדש, ולפי שאמר הכתוב ולקחתם לכם דחז"ל⁴ למעוטי לולב שאינו שלו, ומ"מ אין זה נוהג אלא יום ראשון ואפילו במקדש, כדכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, והאי לכם שאינו אלא ביום הראשון אכוליה קרא קאי ואפי' במקדש⁵. ולפי שאמר הכתוב¹ באתרוג פרי עץ הדר, כי ריגוג לשון חמדה והדור הוא, כדכתיב⁶ ונחמד העץ להשכיל, ומתרגמינן ומרגג אילנא, והוציאו הכתוב בלשון הדר ללמד בשם העצם על האתרוג כמו שאמרנו⁷, וללמד בשם התואר שיהא מין זה נאה והדר למראה, ודרשו חז"ל⁸ דמקשינן שאר מינין לאתרוג שיהיו הדר, דאע"ג דכתיב פרי עץ הדר כפות תמרים⁹, היינו לענין שלא יהו ארבעתן באגודה אחת כדאיתא לקמן¹⁰, הא לענין הדר כלם

הימים, דכפות תמרים וענף עץ עבות ושמחתם הפסיק הענין. 12 נסדק פסול מבואר לקמן לב, א. 13 תיבות "ונפרצו עליו" טעונים מחיקה עי' הערה 29. 14 ודעת הראב"ד דיבש פסול כל שבעה, (הבאנו דבריו בהערה 73), וכן דעת המאירי והר"ן. 15 טעם זה כתב הראב"ד בהלכות לולב שם דכ"ה דעת המקשה שהקשה קא פסיק ותני ל"ש יום ראשון ול"ש יום שני. הביאו רבנו לקמן ד"ה בשלמא ועיי"ש שדחה את דבריו, ועי' מש"כ עי' הרמב"ן בהשגותיו בתחילת ההשגה. 16 לקמן לד, ב. 17 כמבואר לקמן מא, ב. 18 וכ"כ תוס' ד"ה בעינן, והרמב"ן בהשגות שם. 19 במדבר טו, לה. 20 כדדרשינן לעיל ט, א. 21 דברים טז, יג. 22 כדדרשינן לעיל כז, ב.

1 ויקרא כג, מ. 2 כ"כ הרמב"ן הבאנוהו לקמן בהערה 23. 3 לקמן מא, א. 4 ר"ת דרשו חז"ל. 5 לקמן ביאר רבנו אמאי אינו נוהג אלא יום ראשון בלבד. 6 בראשית ג, ו. 7 וכ"כ הרמב"ן בפי' לחומש ויקרא כג, מ וכ"כ בהשגותיו על הלכות לולב להראב"ד המובאים בתשו' הראב"ד ירושלים תשכ"ד ע' לא עיי"ש, (וכ"כ במלחמות טו, א בדפי הרי"ף), וכתב רבנו לקמן בסוף הענין דדבריו הם מנמוקי הרמב"ן, ועי' מש"כ רבנו לקמן לה ריש ע"א. 8 לקמן לא, א. 9 ולא כתיב וכפות תמרים, וא"כ לא נקישנו לאתרוג. 10 לד, ב. 11 והראב"ד בהלכות לולב המובאים בתשו' הראב"ד ע' כתב דושמחתם לא דרשינן ליה אלפניו ולא בעינן הדר בכל שבעת

שיעוריה³⁹, ואלו ודאי בכלל מה שאמרנו שפסולים כל שבעה אפילו בגבולין. עוד יש פסול אחר שהוא נוהג כל שבעה אפילו בגבולין והוא כל שנפסל מפני מצוה הבאה בעבירה, שהכתוב אומר⁴⁰ שונא גזל בעולה, וזה דין הוא שינהוג אף בשל דבריהם, שלא יהא מזכיר עון להתפש⁴¹, והרי הכתוב אומר⁴² ובוצע ברך נאץ ה'.

נמצינו למדין שיש פסול שאינו נוהג אלא יום א' ואפי' במקדש, וזהו הגזול והשואל וכל שאינו שלו. ויש שפיסולו כל ז' במקדש ובמדינה יום א', וזהו כל שפיסולו מחמת שאינו הדר⁴³, כיבש ונקטם ועלתה תזוית וניקב וחביריהם, שגופם ושמם קיים עליהם⁴⁴. ויש שהוא פסול כל שבעה ואפילו בגבולין, והוא כל שפסולו מפני שאין שמו עליו, ואין⁴⁵ שיעורו קיים, או שעומד לשריפה, או שיש בו משום מצוה הבאה בעבירה.

וכל שאמרנו שפסולו ביום הראשון בלבד דעת גדולי רבותינו ז"ל⁴⁶ שהוא נוהג בזמן הזה ב' ימים, שכשם שנוהגין בהם קדושה בשאר ענינים, נוהגים בהם חומר' במצות הנוהגות

הדר נוהג בכלם מן התורה בימים של תורה²⁸, ועל זה אמרו בירושלמי²⁴ כל הפסולין אינם פוסלין אלא ביום ראשון ופיר' כל שהן פסולין מפני שאינם הדר אינן נוהגין בגבולין אלא יום ראשון שהוא מן התורה²⁵.

עוד יש עכוב אחר בד' המינין, והוא כל שאין שמו עליו, שהקפיד בו שאין בו כשיעור²⁶, וכן לולב שהוא אופתא²⁷, או שנשרו רוב עליו²⁸, או שנפרצו עליו²⁹, או דסליק בחד הוצא³⁰, או שהוא חרות²⁷, שאלו אין עליהם שם לולב, וכן אתרוג שנקבוהו עכברים ברובו³¹, והדס שוטה³², ושאיין בו תלתא בחד קינא שאינו עבות³³, ונשרו רוב עליו³⁴, וצפצפה שאינה ערבי נחל³⁵, שכל אלו אין שמם עליהם וכמינים אחרים דמו, ולפיכך (אין)³⁶ נוהגין בכל ז' ימים ואפילו בגבולין שהם מדבריהם, ואפילו בשעת הדחק³⁷. ובכלל זה כל שפסולו מחמת שעומד לשריפה, כגון של אשרה ושל עיר הנדחת ושל ערלה ושל תרומה טמאה, דפיסולא דידהו משום דקיימי לשריפה, וכל העומד לשריפה כשרוף דמי, וכאילו אין כאן אלא אפרו, וזהו שאמרו³⁸ דכתותי מיכתת

שרובו קיים, אבל חסר רובו, אתרוג אמרו ולא חצי אתרוג. וכ"כ הר"ן לקמן יח, א בדפי הרי"ף, ועי' תוס' לקמן מו, ב ד"ה אתרוג. 32 לקמן לב, ב. 33 נראה דהיינו כשנשרו מקצת עליו שאין עבותו קיימת כמבואר לקמן שם, (וכ"כ רבנו לקמן ד"ה נפרצו דבכה"ג אין שמו עליו), שאם כך הוא מתחילת ברייתו היינו הדס שוטה שכבר כתבו לעיל. וגם הראב"ד שם ע' יג כתב ושאינו עבות מינא אחרינא הוא, ועבות בעי בכולהו יומי. 34 של ערבה, כמבואר לקמן לג, ב דרך אם נשרו מקצת עליה כשרה. 35 כדלקמן שם. 36 תיבה זו מיותרת. 37 וכ"כ רבנו לקמן לא, ב ד"ה אמרו לו. 38 לקמן לא, ב. 39 כ"כ במלחמות עיי"ש, וכ"כ בעה"מ יז, א בדפי הרי"ף דאפי' ביום שני פסול משום דכתותי מיכתת וכמאן דליתא דמי, ועיי"ש שכתב דכל הפסולין האמורין במשנה ובברייתא ובגמ' לא נאמר אלא ביום ראשון. 40 ישעיה סא, א. 41 וכ"כ הרמב"ן שם, וכ"כ במלחמות טו, א בדפי הרי"ף. 42 תהלים י, ג. 43 וכ"כ ההשלמה דפסול הדר כל שבעה הוא רק במקדש, אבל דעת תוס' ד"ה קפסיק והרא"ש דפסול הדר הוא אף בימים של דבריהם. 44 עי' מלחמות שם. 45 אולי צ"ל שאין. 46 כן דעת הראב"ד בהל' לולב

23 והרמב"ן שם כתב: אלא דלא ממעטינן יום שני אלא מלכם בלבד, אבל כולהו שאר דינין לא ממעטינן זה, דהכא כתב רחמנא ולקחתם פרי עץ הדר וגו' ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, כלומר ושמחתם בלקיחה זו לפני ה' שבעת ימים, אבל אי ממעטינן שאר ימים מולקחתם וכ"ש מהדר ושמות הללו, ושמחתם במאי משמע, ואמאי קאי, ומשום הכי לא אפשר להו לרבנן לחלוקי בין יום ראשון ובין יום שני אלא בלכם בלבד וכדפרשית. 24 בפרקין ה"ו. 25 עי' מלחמות, ובהשגותיו ע' לה. ועי' רש"י לקמן לו, ב ור"ן שם. ועי' ר"י מלוניל שם דסובר כרבנו. 26 וכ"כ הראב"ד שם ע' כז דשיעורא בעי' בכולהו יומי, דאי ליכא שיעורא דלולב כמאן דליכא מידי דמי. והרמב"ן שם ע' לד לה מסתפק באין בו כשיעור אם פסול בשני, ומסיק דמסתברא דשיעורן בשני כשיעורן בראשון, ולא הקלו אלא בפסולים מחמת הנויין שלא רצו להחמיר בנויין בשני. 27 לקמן לב, א. 28 וכ"כ רבנו לקמן סוף ד"ה נפרצו. 29 וכ"כ רבנו לקמן שם, ולעיל מנה רבנו נפרצו עליו בפסול הדר שאינו פסול אלא יום ראשון בלבד. וצריך למחקו שם. 30 עי' מש"כ רבנו לקמן לב, א ד"ה אמר רבא. 31 הרמב"ן שם כתב: וכן בחסר ונקבוהו עכברים שהכשירו ז"ל דוקא

מתני' במקדש הוא, דהא קתני יבש ונקטם ראשו וחבריהם שאין פסולין בגבולין אלא ביום ראשון, והגזול יש בו הרבה ⁵⁵ פסולין, תא' לפי שאינו שלו ולא קרינא ביה לכם, ותב' לפי שהוא מצוה הבאה בעבירה, ואלו מן הטעם הראשון אינו נפסל אלא ביום הראשון ואפילו במקדש כדכתיבנא, מש"ה אצטריכו בגמרא למיפסליה מטעם מצוה הבאה בעבירה, שהוא כל שבעה במקדש לד"ה, ולדידן אפילו בגבולין, מיהו אינו נפסל לא מדין לכם ולא מדין מצוה הבאה בעבירה אלא בשגזול ונטלו עד שלא קנאו, כגון שלא היה בו אלא יאוש [כדי] ⁵⁶ שאינו קונה, אבל כל שקנאו לגופו קודם גטילת מצוה בין ביאוש ושינוי רשות או שינוי מעשה ⁵⁷ וכיוצא בו, שאינו חייב להחזיר אלא דמיו, הרי הוא כשר לכתחלה, דאי משום לכם הרי הוא שלו, ואע"פ שלא פרע דמיו, הרי זה כלוקח ולא פרע דמים שהדבר הנקנה הוא שלו לגמרי לכל דבר, ואין הדמים עליו אלא חוב, וכן הדין בזה, ואי משום מצוה הבאה בעבירה, לא אמרו זה אלא כשהמצוה סייעה בעבירה, שבקדושת המצוה הוא קונה אותו והוציאו מרשות גזול, כגון שהיה יאוש כדי שאינו קונה, וכשהקדישו במצותו ⁵⁸ הרי הוא כאילו מכרו דמה לי מכרו לגבוה מה לי מכרו להדיוט ⁵⁹, והו"ל השתא ע"י המצוה יאוש ושינוי רשות שהוא קונה, ולפיכך אין לרצון לשם, אבל כל שאין המצוה מסייעת בקנין ואינה מוציאתו מרשות הגזול, אינו נפסל לקרבן ולא למצוה, שאע"פ שיש בידו של זה עבירה שגזלו הרי זה כשאר עבירות שבידו, או כאילו גזל חפץ אחר שאינו פוסלו ממצוה זו, ולפיכך כל שקנאו ביאוש ושינוי

בהם, ואע"ג דהשתא ידעינן בקיבועא דירחא ⁴⁷, ויום הראשון הוא ודאי, כיון שאנו עושין יום שני בתקנת חכמים משום מנהג אבותינו שהיו עושין אותו מספק ככל חומרי יום ראשון, הרי אנו כאילו אין אנו יודעים בקבועא דירחא בכל עניינינו, שהרי אינו דוחה שבת, כמו שהיה נוהג בזמן שבית המקדש קיים באתרי דידעי בקבועא דירחא, כדאיתא לקמן במכילתין ⁴⁸, וכדבעי לפרושי התם בס"ד, ולא עוד אלא שאם אתה מכשירו לעשותו ביום ב' יבא לזלזל בקדושתו, ולפיכך החמירו בו חכמים כמו ביום ראשון שהוא ודאי מן התורה, וכן דעת מורי נר"ו. אבל מורי הרב רבי שלמה נר"ו אמר לי ⁴⁹ שדעתו נוטה שאין פסולין אלו הנוהגים ביום א' בלבד נוהגין ביום ב' בזמן הזה, הכיון דידעינן בקבועא דירחא, ואין לנו בקדושת היום השני אלא להזהר במנהג אבותינו כדאיתא בפ"ק דביצה ⁵⁰ אין זה אלא להתמיר בקדושתו, אבל להתמיר במצות הנוהגות בו כיום ראשון אין לנו, שכל דין שתחלתו להתמיר וסופו להקל אינו דין ⁵¹, שהרי אם לא מצא הדר יושב ובטל ממצוה של דבריהם, וכיון שאין לנו ראיה מכרעת לפטור אין לנו להפטר מזה ⁵², ונקטינן לישנא דתלמודא כפשטיה כאן ב"ט שני ⁵³. אבל בתוספות כתבו כלשון הראשון, וכן דעת הגאונים ז"ל ⁵⁴, וקבלתם תורה, ויש במה שכתבנו כמה בלבולים ודעות הראשונים ז"ל, ומה שכתבנו סלת נקיה ומרגלית מנמוקי רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל מפי רבינו נר"ו.

והדרינן לפרושי מתני' דבגמרא אוקימנא דאיתא בין ביום ראשון בין ביום שני, וכיון שכן ע"כ

ע' יב, וכ"כ המנהיג הל' לולב ס"ט בשם רבנו יעקב, וכן דעת הר"ן והמאירי וכן מבואר בראב"ה סי' תרנב. ⁴⁷ כדאיתא במס' ביצה ד, ב. ⁴⁸ מג, א. ⁴⁹ וכ"כ הר"ן בשם ויש מי שאומר. וכן דעת הרמב"ם פ"ח מלולב ה"ט. ובצורר החיים ע' קד כתב: ודעת מורי הרשב"א ז"ל דלולב נשר בעינן ביום ראשון וה"ה ביום שני, דשני ימים טובים ראשונים כיום אחד הם, ובשניהם בעינן כשר, דבספק יום ראשון עושים יום שני ע"כ. וכ"ה בתשו' הרשב"א ח"א סי' כג וח"ה סי' רטו, וצ"ע. ⁵⁰ ד, ב. ⁵¹ כדאיתא לקמן לו, ב. ⁵² והר"ן כתב ע"ז: ולא נ"ל דבריו דודאי אין לנו להפטר מגטילתו, אלא הרי אנו בזמן הזה

כאבותינו שלא היו בקיאים בקבוע של חדש ואינהו ואנו פסולי ראשון בשני נטלינן, אבל ברוכי לא מברכינן. ⁵³ ע"י מש"כ רבנו לקמן לח, א ובהערה 869 שם. ⁵⁴ וכן דעת הראב"ד בהל' לולב ע' יב. ⁵⁵ תיבת "הרבה" ליתא בכ"י, ואולי צ"ל: ב' פסולין. ⁵⁶ הגהתי עפ"י מש"כ האורחות חיים הל' לולב סי' ט בשם רבנו. ⁵⁷ אף ללא יאוש. (ובאו"ח שם הגירסא: בין שינוי מעשה). ⁵⁸ צ"ל למצותו. וכ"ה באו"ח. ⁵⁹ כלשון הגמ' בב"ק עו, א. ועי' הערה 66, ומדברי רבנו מבואר דלולב ע"י שהקדישו למצוה יש כאן שינוי רשות וקונה אותו, אלא דפסול למצוה משום מצוה הבאה בעבירה, וכן מבואר בדברי

רשות⁶⁶, ואף על גב דקרינא ביה קרבנו⁶⁷ מיפסיל משום מצוה הבאה בעבירה, ואין צורך להאריך יותר.

והיבש. פי' פסולו לפי שאינו הדר, כדאינא בהדיא בגמרא בכמה דוכתי⁶⁸, ומ"ש בירושלמי⁶⁹ משום לא המתים יהללו יה⁷⁰, לשון צחות הוא, כדרך שאמרו⁷¹ גבי שופר שהפכו ותקע בו, משום שנאמר⁷² מן המצר קראתי יה, והטעם מפרש בגמרא*⁷² שהוא נפסל משום דבעינן דרך העברתו, אלא דאורחא דתלמודא דבני מערבא הוא בהכי, למיתן כעין סניפי טעמים מן הכתוב לדינ' של תורה⁷³, וזה פסול במקדש כל שבעה, ומתני' במקדש היא כדכתיבנא.

והיבש הוא כל שיבשו רוב עליו⁷⁴, ורוב כל עלה ועלה, ואם עליו הם לחים אף על פי שאין שדרו לח הרי הוא הדר, אבל אם העלים יבשים אף על פי ששדרו⁷⁵ לח אינו הדר ופסול. ואית דאמרי איפכא⁷⁶, ואית דאמרי⁷⁷ דלא מפסיל עד שתתיבש השדרה ברובה ורוב העליון, והראשון נראה נכון אף על פי שאינו מצוי שיהא שדרו יבש והעליון לחין. וסימן יבשותו

רשות או שינוי מעשה שאין לו לתת לגזול אלא דמים, ואע"פ שלא פרע עדיין עבירה היא בידו כגזול ומעכב חובו של חברו, אבל גוף הדבר נקנה לו לגמרי ואין בו מצוה הבאה בעבירה⁶⁰, ובהכי רהטא כולה שמעתין לקמן, ומפרקי לן כמה שמעתתא בפ"ק⁶¹ דגטין⁶² ושאר דוכתי וכדכתיבנא במסכת גיטין⁶², וראיה גמורה לדבר הא דאמרינן בפרק מרובה⁶³ אמר עולא מנין ליאוש שאינו קונה שנאמר⁶⁴ והבאתם גזול את הפסח, מה פסח אין לו תקנה אף גזול אין לו תקנה ול"ש לפני יאוש ול"ש לאחר יאוש, וקשיא להו לרבנן ז"ל⁶⁵ מה ראה יש לעולא מן הכתוב הזה שאין יאוש לבדו קונה, דלמא יאוש קונה ואף על פי כן פסול לקרבן משום מצוה הבאה בעבירה, והוצרכו לדחוק בזה. ולפי פירושנו אתי שפיר דהיינו ראה דיליה, שאילו היה יאוש כדי קונה, כיון שהיה שם יאוש קודם שהקדישו הרי קנאו קודם הקדש, ואין ההקדש מסייע בעבירה ושוב אין בו מצוה הבאה בעבירה, ומדפסליה רחמנא לקרבן שמעינן דיאוש כדי לא קני, אלא ההקדש קנאו בשינוי

הוי קרבנו, אלא רק לאחר שחל ההקדש. 68 לקמן לא, א. 69 בפרקין ה"א. 70 תהלים קטו, יו. 71 כן גורסים בירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ז גם הר"ן בר"ה ו, ב בדפי הרי"ף והרא"ש שם פ"ג ס"ד, ולפנינו ליתא. 72 תהלים קיח, ה. 72* ראש השנה כז, ב. 73 ודעת הראב"ד בהלכות לולב ע' כת דכיון דיבש פסול משום לא המתים יהללו יי' לכן הוא פסול כל שבעת הימים (וכ"כ הר"ן), וכתב שם הראב"ד דאעפ"י שפירשו בגמ' שלנו הטעם שהוא הדר לרוחא דמילתא הוא דאיתמר דבעו למסמך טעמא על דבר תורה כדמפרשנא לעיל, ואם מת הוא דודאי אינו הדר שהמת כבר הלך כל זיוו והדרו, ובודאי כיון שהוא מת כמי שאינו דומה, וכשל אשרה ועיר הנדחת הוא דמכתת שיעוריה, הלכך פסול הוא כל שבעת הימים. ועי' מש"כ הרמב"ן שם ע' ל, לא. ועי' השלמה. ורבנו לקמן ד"ה בשלמא יבש דחה את דברי הראב"ד עי"ש. 74 וכ"כ הר"ן. ועי' מש"כ רבנו לקמן סוד"ה נקטם. והראב"ד שם ע' כא הביא מהירושלמי דיבשו עליו כשר וכתב ע"ז מיהו איסתברא לי בלבד שתהא התיימת העליונה לחה עי"ש. 75 בד"ר "שאין שדרו" וט"ס הוא. 76 כן דעת הרמב"ן שכתב וז"ל: האיי דתנו יבש פסול אשדרה קאי. 77 כ"ג דעת הרמב"ן בהשגות להל' לולב ע' ג. וכ"כ הר"ן בשם

רבנו לקמן ל, ב ד"ה ל"צ, ולקמן לא, א ד"ה אבל, לגבי גזול סוכה. וניתן להבין את זה על פי מה שאמרו בגמ' לעיל ט, א כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה, (ואסורה בהנאה), ורש"י לקמן לז, ב ד"ה אסור להריח (את ההדס) כתב דגמרינן מסוכה עי"ש. אך רבנו בחידושו לפסחים לה, ב כתב גבי מצה גזולה: אבל גזול מצה אפויה ואיכא יאוש בעלים וע"י המצוה איכא שינוי השם דמעיקרא לחם והשתא מצה, א"נ שינוי רשות למאן דסבר מדרבנן בקדושת מצוה חשיב שינוי רשות. ומבואר דזה דין בכל המצות ודלא כמ"ש. וכן מבואר בדברי רבנו להלן לה, א ד"ה אלא מצה. 60 וכ"כ הרא"ה וכן דעת הרמב"ן במלחמות, וכ"כ רבנו בחידושו לגיטין נה, ב וכן דעת הרשב"א שם והר"י בתוס' שם, ותוס' כאן ד"ה הא והר"ן. ולשיטת בעה"מ אף אם קנה לגמרי יש בו משום מצוה הבאה בעבירה. 61 צ"ל בפ"ה. 62 נה, ב. 63 בבא קמא סז, א. 64 מלאכי א, יג. 65 וכה"ק ותירצו תוס' ד"ה הא, וש"ר. 66 ורבנו בחידושו לגיטין שם כתב דאין כאן שינוי רשות וכדאמרו בב"ק עו, א דמעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן, אלא משים שינוי השם הוא דקונה, ועי' ב"ק שם תוס' ד"ה והשתא. 67 עי' תוס' לעיל ט, א ד"ה ההוא שכתבו דלא מיקרי קרבנו משום דבעינו קרבנו בשעה שמקדיש, ואז לא

לולב הגזול

פרק שלישי

סוכה

מא.

(א) ר"ה (ג.) (ב) נס
ע"ש (א) מנחות ס"א;
(ד) פירוש ל"ב ר"ה ל'
מנחות ס"א, (ה) ברכות
מ"ז, (ו) מנחות ס"ז, (ז) שם
ע"ה, (ח) בחות' שבעות
טו: ד"ה אין הביאו זה
מתחומא ועיי' בביבליא
על פסוק זה.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ויסקו לו
וכי' בתוך הזמן הזה
לולב ומי' ולא לסמרה
נמקח:

תורה אור השלם

(א) ונתתה כנסתך וצדקתך
הכסף בידך ונתתה אל'
המקום אשר יבחר
י' אליהם ב"ז -
(דברים ל"ה, דה)

(ב) כי אעלה ארבעה לך
ובמכותיך ארפאך ואם
י' כי בנתיב קראי לך
ציון היא דרש אין לה:
(ישעיה ל"ח)

ליקוטי רש"י

מאי טעמא. גור עליה
(ר"ה ל.) רב נחמן בר
יצחק אמר רבן יוחנן
בשיתות רבי יהודה
אמר. דלמך מן המורה
הוא אסור לאחר חורבן ולא
משום גזירה שמא יבנה
(מנחות ס"ח:)

הנהגות וצינונים

(א) רש"י מ"ז (ג'ליון):
(ב) באבות של קלאים
כצ"ל (ג'ליון): (ג) צ"ל
לפ"ש (דפוס) וכו'
בחות' (ראשי): (ד) צ"ל
ולחבוץ וכו' בדפוס:

בזכרים. שאין מגדלים מהם וולדות ואפ"ה גזרו רבנן אטו נקצת:
אמר רב אשי מחלוקת. דרבי אלעזר ורבי יוחנן: בפרי ראשון.
פירות שביעית הוא דא"ר אלעזר דרך חילול לא משום דריש
סמוכין: פרי שני. דמי שביעית: והא דתניא. צריכתא דמסייע
ליה: לך אפקה. צוללו בין צפרי
ראשון בין דמיו דקמי לקח צפרי
יין ולא קמי חילל צפרי ציין: אידי
דתי רישא לך. דלוי צפרי ענמו:
וביקש לו ליקח חזק. ואילו יכול
דהמורה אמרה לאכלה בתוך הזמן
(ה) ולא לסמרה וזה מתקיים לשנה
הבאה: הררי אצלו. שמתוך כך
יעשה לו חפזו: וחזור ואומר לו.
למנוי: הרי פירות ה"ל. שמכרת
לי שהיו של חולין ונגנבו לקדושת
שביעית נמוסם לך צממנה ואוכל
אותם בשביעית והתנווני אומר לו
ואי נתן לך סלע חולין זה שלח
לחולין צממנה וצא ולוקח מאותו
סלע כל מה שירצה והתנווני יאכל
הפירות צממנה שביעית: והא הבא.
הוא סלע פרי שני הוא דמי שביעית
וקמי דלריך לילך אלל טנווי ולהוציאו
לחולין דרך מקח וממכר אלמא צפרי
שני נמי איכא מאן דפליג דלי הו
סגי דרך חילול למא ילך אלל טנווי
יקח פירות חולין שיש לו צממנה
סלע ויחללנו עליהם ויאכלם צממנה
שביעית: א"א. אי אמר דרבי אשי
הכי אמר: מחלוקת בפרי שני.
צ"ה הוא דאיכא למאן דרבי דרך
חילול אלל פרי ראשון כ': והא
דקתני. צריכתא דמסייע ר' יוחנן
אמת שביעית ואמת מעשרות מתחללין
אלמא שביעית ענמה דרך חילול:
מעשר מעשר ממש. צממנה וכי יס
לומר שהמעשר ענמו ויחללנו על צממנה
מיה ועוף: והבתיב. ונתתה כנסתך
וצרת דלון מתחלל אלל על המעט
דבר שיש עליו צורה: ב"ה' במקדש
שבעה. כדדרשין צ"ח מושמחם
לפני ה' אלהים צענת ימים (ויקרא
כ) ולא צננון ו' ימים: במדינה.
צירושם שאף הוא כנעלים: ושיחא
יום הגף. של עומר דהיינו ט"ו
צניסן כולו אסור צדש צדש וצדש
המקדש קיים משקד העומר היו
אוליין חדש צ ציוס כדכתיב (ע)
עד היצאם וכשחזר הבית מותר מן
המורה משאלי המורה כדלמר
צממנות (דף ס"ה) כתוב אחד אומר
עד עכשיו היום הזה דהיינו האיר
המורה וכתוב אחד אומר עד היצאם
הא כיצד צמנו דאיכא עומר עד
היצאם וצמנו דליכא עומר עד עכש

ואסר רבן יוחנן בן זכאי עליהם כל היום כדמפרש טעמא צממנה:
ג' מהרה יבנה בית המקדש. וחזור דבר לאסורו דהשתא
קרינא ביה עד היצאם ואי הוה נהיגי צממנו לאכול מהאיר מורה
כדין מורה אחיא למיכל נמי צממנו ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו
כ': דאיבני אימת. הך חששא דחיישין למורה יבנה אימת
תמורה המלאכה דאיכא למיכר לאסור חדש כל היום דלאצטריך
לרבן יוחנן בן זכאי למיכר השתא כל היום משום סירכא דההוא
יומא: אי צממא דאיבני בשיתסר. שלל נבנה עד יום ט"ו ענמו:
הרי התיר האיר המורה. וספיר קאכלי דהואיל דהאיר המורה ואין מקדש צנו אשתרי ליה צדש: א"א דאיבני בחמיסר. או קודם
לכן דמי מוטא שיתסר לא התיר האיר המורה שהרי המקדש צנו הלכך אכלי איסורא וגור ריב"ז השתא משום ההוא יומא:
במצות היום וזהו נשתרי. השתא דלי נמי אכלי ההוא יומא מהמרת היום ולהלן כסירכא דמיעיקרא נכלי וליכא איסורא
דודאי קרב העומר: דתנן. צממנה מנחות (ע): הרחוקים. מירושלים לא היו רואין קודם שעת הקרבת העומר:
מותרין. צדש: במוצאי היום וזהו. לפי שידעו שאין צ"ד מקדש צנו מלהקריב וקודם חלות: א"א צריבא דאיבני ב"ה.
כלומר לשמא יבנה צלילה חיש ולא יהו פנוים לקצור העומר עד סמוך ליום וס טוהר הרבה צממנו שהיו מבישין אותו צממנו
של קלאים וצוירין אותו שיוצו מימיו וטוחנין אותו צממנו של גרוסות ומניפין אותו צ"ג נפה" צממנה דקדק דלמניפין התס" וזה שלל
יוכלו להמטק צו מתחילת לילה לא יספיקו להקריב למחר קודם חלות: אי צממנו. דאיבני צממנו סמוך לשקיעת החמה והיא היא. ואי
קשיא דצלילה אינו נבנה דק"ל בשבעות (דף טו:): דלון צנין צית המקדש צלילה כדכתיב וציוס הקים ולא צממנו שואו י"ט דק"ל בשבעות
(ע) דלון צנין צ"ה דוחה י"ט ה"מ צנין הצני ציד אדם אלל מקדש העמיד שאנו מנפין צנו ומשוכלל הוא יגלה ויצא משמים שנאמר (שמות
טו) מקדש ה' כוננו ידיו: בשיטת ר' יהודה. אותה שיטה שהיה ר' יהודה שהיה מתלמידי תלמידיו דורש אחריו דרש גם הוא צממנו:
עד

דאפילו למ"ד פרק זה צורר (סנהדרין דף כה. וס) אימתי דרבי
יהודה לפרש וצממה לחלוק היינו דומינן צממה לחלוק ומ"מ דומינן
נמי היינו לפרש והא דלמנינן צממנו צממנו קמא (ב"ק דף לו: וס) גבי
מעוט מעשר שני מעוט של צלל והס צצבל למאי חזו ומשני דצנין
צממה ומסיק לה התם היינו
כרבי מאיר דרבי אפילו לכתחילה אי
נמי אפילו כרצנן והתם ללא אפשר
צענין אחר ולפי מה שפ"ר דר' מאיר
שרי אפ"י לכתחילה לא יתכן מה
שפירש צקונטרס פרק הזהב (ב"מ
דף טו:): דגבי דמאי מחללין אותו
כסך על צממנה נחשת על הפירות
וחזור ויפדה את הפירות דדוקא כך
צריך לעשות ולא מעלם לירושלים
והכא אשכחן דשרי ר"מ דמאי לחלל
על הפירות לכתחילה וצלבד שיעלו
ויאכלו צמקוס דכתיב עדיף משחזור
ויפדה את הפירות:
פירות ה"ל נמוסם צ"ד במתנה.

צדא קמי צרושלמי
דשביעית צקוס פרק שמיני והתנווני
אומר לו הרי סלע נתון לך צממנה
וצענין אחר לא סגי ודיק דדרך
חילול אינו מללא חילל התנווני
לכתחילה סלע לא צעל הצית
פירותיו שלל כדרך מקח וממכר:
ושיחא יום הגף בולו אסור. הרבה
תקנות חקון רבן יוחנן
בן זכאי אלל הך תרמי חקון יחד
להכי מני הכא יום הגף אלל גרר
ותימה צממנות פרק רבי ישמעאל
(דף טז:) לא תני הך לולב אלל
ההוא דיוס הגף וצפרק צממנה דר"ה:
(דף ז.) תמיא הך תרמי ועוד תקנות
טובא דתקון: ראשתקד ד"א
היה בית המקדש האיר המורה היה
מותיר. ואפילו לרבי יהושע דלמר
שמעתי שמקריבין אף על פי שאין
צית צפ"ק דמגילה (דף ז.) הני מילי
כשיש מוצא צנו אלל בלא מוצא לא
כדמוכח צממנו פרק קדשי קדשים
(דף ס.) וס) דמוצא צממנו צממנו כל
הקדשים שנשטמו שס פסולים ואין
אוליין צניו שירי מנחה ולא קדשי
קדשים ואפילו קדשים קלים:

אי נמי סמוך לשקיעת החמה
דחייסר. שלל יוכלו להמטק
צממנו צממנה לילה ולא יספיקו
להקריב קודם חלות למחר ו"מ דמיייר
צערב י"ט סמוך לשקיעת החמה
ולא יכול לבקר צ"ט מסיק יקריבו
את העומר ויחין מוגלות וקופות
ושלל עשרה נפה וכלי שרת דברים
הצריכין לעומר דתנן צממנו פ'
ר' ישמעאל (דף טו.) דלי סמוך
לשקיעת החמה דחייסר קאמר שואו י"ט הא אין צנין צית המקדש
דוחה י"ט כדאיתא פרק שני דשבעות (דף טו:): ולאו פירכא
היא דמיקשי לן הא דקאמרינן לא צריכא דאיבני צלילה הא נמי
אמרינן התם דלון צנין צממנו צלילה שנאמר וציוס הקים את המזבח
ציוס מקימין אותו וצלילה אין מקימין אותו אלל על כרחיך צריך
לחלק כמו שפירש צקונטרס דהיינו צנין מילי צנין הצני ציד אדם אלל מקדש
העמיד צנו ומשוכלל יגלה ויצא מן השמים שנא' קוננו ידיו:
ולקחתם

הרי התיר האיר המורה. וספיר קאכלי דהואיל דהאיר המורה ואין מקדש צנו אשתרי ליה צדש: א"א דאיבני בחמיסר. או קודם
לכן דמי מוטא שיתסר לא התיר האיר המורה שהרי המקדש צנו הלכך אכלי איסורא וגור ריב"ז השתא משום ההוא יומא:
במצות היום וזהו נשתרי. השתא דלי נמי אכלי ההוא יומא מהמרת היום ולהלן כסירכא דמיעיקרא נכלי וליכא איסורא
דודאי קרב העומר: דתנן. צממנה מנחות (ע): הרחוקים. מירושלים לא היו רואין קודם שעת הקרבת העומר:
מותרין. צדש: במוצאי היום וזהו. לפי שידעו שאין צ"ד מקדש צנו מלהקריב וקודם חלות: א"א צריבא דאיבני ב"ה.
כלומר לשמא יבנה צלילה חיש ולא יהו פנוים לקצור העומר עד סמוך ליום וס טוהר הרבה צממנו שהיו מבישין אותו צממנו
של קלאים וצוירין אותו שיוצו מימיו וטוחנין אותו צממנו של גרוסות ומניפין אותו צ"ג נפה" צממנה דקדק דלמניפין התס" וזה שלל
יוכלו להמטק צו מתחילת לילה לא יספיקו להקריב למחר קודם חלות: אי צממנו. דאיבני צממנו סמוך לשקיעת החמה והיא היא. ואי
קשיא דצלילה אינו נבנה דק"ל בשבעות (דף טו:): דלון צנין צית המקדש צלילה כדכתיב וציוס הקים ולא צממנו שואו י"ט דק"ל בשבעות
(ע) דלון צנין צ"ה דוחה י"ט ה"מ צנין הצני ציד אדם אלל מקדש העמיד שאנו מנפין צנו ומשוכלל הוא יגלה ויצא משמים שנאמר (שמות
טו) מקדש ה' כוננו ידיו: בשיטת ר' יהודה. אותה שיטה שהיה ר' יהודה שהיה מתלמידי תלמידיו דורש אחריו דרש גם הוא צממנו:
עד

זמנים. הלכות פ"ז פ"ח

בספ משנה קמה 289

בשמיני כשם שיושבים בסוכה לפי סבוקה כל ז' דלורייחא וכל לילג. ואפשר לתע טעם אחר דבולגז איכא איסור טלטול משא"כ בסוכה. וז"ל שיש חסרון מיצה אחת בלשון רבינו מנח"ס וכן לריך להגיה כדרך שהיה אסור בשמיני בזמן שהיו עושין שני ימים מפני הספק: **פ"ח א א** גנוב או גזול אפילו לאחר יאוש. כתב רה"ה ומצאנו בגמ' שאפילו אחר

האתרוג אסור בשמיני כדרך שהיה אסור בשמיני בזמן שהיו עושין שני ימים מפני הספק שהוא ספק שביעי. הפריש שבעה אתרוגין לשבעת הימים כל אחת ואחת יוצא בה ליומה ואוכלה למחר:

פרק שמיני

א ארבעת מינין האלו ^{למאן} **"שהן לולב והדס וערבה ואתרוג שהיה אחד מהן יבש או גזול או גנוב אפילו לאחר יאוש או שהיה מאשרה הנעברה אף על פי ו**^א**שבטלו האשרה מלעברה. או שהיה של עיר הנדחת הרי זה ו**^א**נפסול. היה אחד מהן של עבודת כוכבים לא יטול לכתחלה ואם נטל יצא.**

היה

א טור סי' תרמ"ט סמ"ג עשין מ"ד:

ודעת רוב המפרשים ז"ל שראיתי הוא לפרש בנשרה דמשה שהיתה בדרך בימי משה שלא היה לה בטול לפי שהיתה של ישראל שבו בדרך וה"ה לעכו"ם של ישראל שאין לה בטול שאף היא אין יוצאין בה אבל אשרה אחרת של עכו"ם אף היא דינה כעכו"ם אחרת שאם נטל יאל ומי"מ אף בעכו"ם אם נחזיון ישראל לזכות בה הוה לה עכו"ם דישאל ואין לה בטול ואם נטל לא יאל וכשאמרנו יאל הוא ציוס שני שאדם יואל בשאלו אלו דבריהם ז"ל. ובינו כתב דין האשרה אפילו נכתב בטמם בעכו"ם יאל לא חלק בין עכו"ם לישראל לא בנשרה ולא בעכו"ם והוא עצמו כתב פ"ח מהלכות עכו"ם שאף שהן שזין לענין בטול אם הם של עכו"ם יש להם בטול ואם הם של ישראל אין להם בטול וכאן לא חלק. וז"ל שהוא גורם כאן משום מזה הבאה בעצירה כקלמ נוסחאות וטעם האשרה היא שיעיר נטיעתה להיות האילן נעבד וזהו פירוש בנשרה דמשה ר"ל שהזכיר משה וכי"כ רבינו שם אילן שנטעו מתחלה שהיא נעבד אסור בהנאה וזו היא אשרה האמורה בתורה עכ"ל. וכוין שנטיעת האילן מתחלה היתה להיות נעבד דין הוא שיפסל משא"כ בעכו"ם וזהו דעת רבינו וז"ע:

היה

י"ל לומר דלדעת רבינו דין לולג ושופר של עבודת כוכבים כך הוא דקודם ביטול לא יאל משום דמיכתם שיעוריהו וכדאמרין בסוף כיסוי הדס ולאחר ביטול לכתחלה לא יטול ולא יתקע משום דמאיסי אבל בדיעבד כשרים והיינו דלמר רבא בפרק לולג הגזול (סוכה ל"א:) לולג של עכו"ם אם נטל כשר וכמו שפירש בסמוך ב"ד. ודין האשרה כל שנמתלה נטעו להיות נעבד אפילו בטול אם נטל לא יאל והיינו דלמרינן בפרק כל האילנים (ע"ז מ"ו.) בעי ריש לקיש המשמחה לדקל לולגו מהו למזהו בציאן שנטעו מתחלה לכך לא חבשי לך דאפילו להדיוט נמי אסור כי חבשי לך נטעו ולבסוף עבדו דשרי להדיוט פשיטא דאפילו נמתלה מאיקא למזהו ופסול דיעבד וכוין דחזיון דציאין שנטעו מתחלה לכך קאמר לא חבשי לך לומר דפשוט הוא ולא חזיון מאן דפליג עליה כוותיה נקטינן. ובפרק לולג הגזול (סוכה ל"א:) אמתני' לולג של אשרה ושל עיר הנדחת פסול מקשינן בגמ' ושל אשרה פסול והאמר רבא לולג של עכו"ם לא יטול ואם נטל כשר ופ"ה אי אשרה דמתני' קודם ביטול פשיטא דפסול דכתותי מיכתם שיעוריה ולא אשמעינן מידי אל בנשרה ולא בעיר הנדחת א"ו דלאחר ביטול עסקינן והאמר רבא דלאחר ביטול אם נטל כשר ומשני דהה"נ דלאחר ביטול אשמעינן מתני' ולא דמי לדברא דהכא בציאן שנטעו מתחלה לכך עסקינן דהיינו אשרה דמשה כלומר שהיא כמותה דכיון שמתחלה ברייתה מיכתם שיעוריה מאיקא לכל עכו"ם כיון שמתחלה ברייתה לא מיכתם שיעוריה אם נטלה אחר שנמתלה יאל דיקא נמי דקתמי דומיא דעיר הנדחת ש"מ כלומר דלמאי דס"ד לא דמיא לעיר הנדחת שזו מבטולת ועיר הנדחת אינה מבטולת אבל השתא דלמרינן דביטול לא שרי לה למזהו כך לי מבטולת כמו אינה מבטולת והוי שפיר דומיא דעיר הנדחת והא דלמרינן צ"ד (ר"ה כ"ח.) אמר ר' יהודה שופר של עכו"ם אם תקע בו יאל וכמוז בקלמ נוסחאות מ"ט מנות לאו ליהנות ניתנו דמשמע דבשלא בטול עסקינן י"ל שכשכתב רבינו שופר של עכו"ם אם תקע בו יאל לא פסק כן משום ר"י דלא קי"ל דעמיה למשרי קודם ביטול אלא משום דממאי דלמר רבא לגבי

לחם משנה

מסיני או רבוי לאכא שאול. ואין זו קושיא כלל דפי' הגמ' לדברי רבינו כך הוא אמאי מקלינן ביה אע"ג דהוי מדרבנן כיון דהוי הל"מ או רבוי א"כ יש להחמיר בו כדין תורה וכפי מה שהניח רבינו בשרשו דלע"ג דהוי דרבנן יש להחמיר בו כדין תורה:

פ"ח א ארבעת מינים האלו וכו' שהיה אחד מהן יבש או גזול או גנוב אפילו לאחר יאוש וכו'. הרי זה פסול. קשה דלא אמרו כן ברש פסק לולג הגזול (סוכה דף ג.) אלא משום מזהו הבאה בעצירה ורבינו לא פסק כן אלא כמ"ד דביז"ט שני יואל בגזול ולא חייס למזהו הבאה בעצירה כמ"ס לקמן בפרק זה כל אלו שאמרנו שהן פסולין כו'. ונראה דרבינו מפרש דשמואל דלאי ס"ל מזהו הבאה בעצירה והיינו דוקא ביז"ט ראשון דלא הוי דומיא דקרנן דלמר לאחר יאוש דפסול משום מהב"ע אבל ביז"ט שני אע"פ שבמקדש הוא דלורייחא מ"מ שאני ליה מקרנן [דהכא] יואל בשאלו ובכמה פסולים משא"כ בקרנן וא"כ לא חיישינן למהב"ע דהאי מילתא מקרנן ילפינן ליה ולזה כתב ה"ה ומצאנו בגמרא שהגזול אפילו אחר היאוש פסול אע"פ שזה אינו מצוהר כ"כ. ומה שיש עוד לדקדק כאן כתבתי במקום אחר: **אע"פ שבטלו האשרה מלעברה וכו'.** הרב"י בכ"מ הנין בדברי ה"ה שעבודת כוכבים של עכו"ם שלא בטלה וכן של ישראל אם נטל יאל ופ"ה זה הקשה עליו. ואין הדבר כן כמו שכתבתי בהגות דבריו וכן מה שהקשה דאין אפשר שרבינו גורס משום מזהו וכו' דהא רבינו לא פסק כן אלא כמ"ד דיואל בגזול ביז"ט שני לאו משום דלית ליה מהב"ע קאמר הכי:

הגהות מיימוניות

הכנה כמו ביצה שנוגדה בשבת דאסורה ביז"ט ג"ל דשרי דמה ענין הכנה לכאן דודאי ביצה שנוגדה בשבת או פירות שנטעו מן האילן ודגים שניצודו ודחתם שיך לאוסרן משום הכנה דנעשה בהן תיקון בשבת ואין שבת כוכין לז"ט אבל כאן מה תיקון נעשה בהן בשבת וכו' דליתתסר משום דקדושת שבת ויו"ט אחת הן הא אמרינן הלכה בארבעה זקנים ואליבא דר' אליעזר דשרי קדושת הן ועוד אפילו למ"ד קדושה אחת הן כיון דלא נאסר בשבת אלא משום מינו דאיתקצאי לבין השמשות משום יום שעבר דאיתקצאי בע"ש ולא משום שבת אין שיך לאסור כאן משום קדושה אחת דהע דלא אישמוטי שום תנא ואמוראי שאומר אתרוג בתשיני ספק שמיני אע"ל דאיכא למ"ד במס' ביצה שני ימים טובים של גלוית קדושה אחת הן שמשון בר אברהם וזה"ל, ע"כ: **א** [א] אמר רבא וכו' וזה הדין עצמו כתב רא"ם דאשרה דעכו"ם אית לה בטול ולא אמרינן בתותי מיכתת שיעוריה כשל ישראל העומדת לשריפה כדמוקי מתנא' באשרה דמשה וכן ר"י ודלא כר"ת דמוקי לכוולו בשל עכו"ם ומפליג בין קודם ביטול בין לאחר ביטול: [ב] דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה: תרילת

ט' ונראה דרבינו מפרש דשמואל דלאי ס"ל מזהו הבאה בעצירה והיינו דוקא ביז"ט ראשון דלא הוי דומיא דקרנן דלמר לאחר יאוש דפסול משום מהב"ע אבל ביז"ט שני אע"פ שבמקדש הוא דלורייחא מ"מ שאני ליה מקרנן [דהכא] יואל בשאלו ובכמה פסולים משא"כ בקרנן וא"כ לא חיישינן למהב"ע דהאי מילתא מקרנן ילפינן ליה ולזה כתב ה"ה ומצאנו בגמרא שהגזול אפילו אחר היאוש פסול אע"פ שזה אינו מצוהר כ"כ. ומה שיש עוד לדקדק כאן כתבתי במקום אחר: **אע"פ שבטלו האשרה מלעברה וכו'.** הרב"י בכ"מ הנין בדברי ה"ה שעבודת כוכבים של עכו"ם שלא בטלה וכן של ישראל אם נטל יאל ופ"ה זה הקשה עליו. ואין הדבר כן כמו שכתבתי בהגות דבריו וכן מה שהקשה דאין אפשר שרבינו גורס משום מזהו וכו' דהא רבינו לא פסק כן אלא כמ"ד דיואל בגזול ביז"ט שני מיושב במ"ש דאפילו דיואל בגזול ביז"ט שני לאו משום דלית ליה מהב"ע קאמר הכי:

מגדל עז

פ"ח א ארבעת מינין אלו עד ולא גמר ליבש. פ' לולג הגזול (דף ל"ב ל"ג):

ובשעת הכנה דנעשה בהן תיקון בשבת ואין שבת כוכין לז"ט אבל כאן מה תיקון נעשה בהן בשבת וכו' דליתתסר משום דקדושת שבת ויו"ט אחת הן הא אמרינן הלכה בארבעה זקנים ואליבא דר' אליעזר דשרי קדושת הן ועוד אפילו למ"ד קדושה אחת הן כיון דלא נאסר בשבת אלא משום מינו דאיתקצאי לבין השמשות משום יום שעבר דאיתקצאי בע"ש ולא משום שבת אין שיך לאסור כאן משום קדושה אחת דהע דלא אישמוטי שום תנא ואמוראי שאומר אתרוג בתשיני ספק שמיני אע"ל דאיכא למ"ד במס' ביצה שני ימים טובים של גלוית קדושה אחת הן שמשון בר אברהם וזה"ל, ע"כ: **א** [א] אמר רבא וכו' וזה הדין עצמו כתב רא"ם דאשרה דעכו"ם אית לה בטול ולא אמרינן בתותי מיכתת שיעוריה כשל ישראל העומדת לשריפה כדמוקי מתנא' באשרה דמשה וכן ר"י ודלא כר"ת דמוקי לכוולו בשל עכו"ם ומפליג בין קודם ביטול בין לאחר ביטול: [ב] דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה: תרילת

מצותה, בשמיני מותרת²³⁹. ור"ל אמר אתרוג אפילו בשביעי מותרת²³⁹. וכלהו מודו דסוכה בשמיני אסורה, וטעמא דר' יוחנן באתרוג שאסור בשביעי כולו פירש תלמודא משום דלכולי יומא אתקצאי, ולא מתסר בשמיני משום דאתרוג כיון דלא חזיא לבין השמשות לא אתקצאי לשמיני, אבל סוכה דחזיא לבין השמשות דשביעי הנכנס לשמיני, מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא, וכדאמרין בפרק כירה²⁴⁰ גבי מטה שיש עליה מעות, שאם היו עליה כל²⁴¹ בין השמשות, מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא, וכן רבים שם. והטעם²⁴² דמשום דכתיב²⁴³ גבי שבת וי"ט והכינו, שיהא חול מכין לשבת מבעוד יום²⁴⁴, סמוך רבנן למיסר מוקצה בשבת וי"ט אם לא היה לו הכן מבעוד יום ממש, אע"פ שיש לו הכן בי"ט או שבת ממש, הלכך סוכה שהוקצית למצותה יום שביעי בין השמשות, לא היה לח' הכן מבעוד יום ונאסר לכל היום, אבל אתרוג דלא חזיא לבין השמשות נסתלקה הקצאתה מבעוד יום של שמיני, והוכנה לשמיני, ולפיכך מותרת. והא דקאמר לר' יוחנן דלא חזיא לבין השמשות, אע"ג דס"ל לכולי יומא אתקצאי, יש לפרש דברים כפשוטן, דמדינא לא אתקצאי אתרוג לכל היום השביעי, כיון דנפיק ביה בשחרית ותו לא צריך²⁴⁵. וליכא²⁴⁶ למיסרה כוליה ז' מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכוליה יומא כדסברי מקצת רבנן ו"ל דה"ט דרבי יוחנן, דהאי ליתא כלל, דלא איתמר האי טעמא אלא בשבת וי"ט מטעמא דהכנה, דבעו הכנה מבעוד יום כדאמרן, אבל לא בשביעי שהוא חול ולא

דסוכה מנח ליה עד ליל סוכות שמקדש על הכוס ומסדר עליו ברכת הסוכה והזמן, שעולה לשניהם, וכן בלולב מסדר הזמן בשעת נטילה עם ברכת הנטילה. והכין כתבו רובא דרבנן ו"ל²³³, ועמא דבר כוותיהו שלא לברך זמן בעת עשיית סוכה ולולב. ולא מחזור, דהא תנאי קפדי לברך זמן בשעת מעשה, כדקתני בהדיא העושה סוכה העושה לולב מברך שהחיינו²³⁴ דקתני נמי אם יכול לחדש בה דבר מברך מיד, דחייב לברך זמן מיד, היכי שביק ליה עד שעת כניסה. אלא ודאי דלתנא דמתני' בשעת מעשה מברך זמן על הסוכה ועל הלולב, וכשנכנס בה ליל החג חייב לומר זמן אחר קודם²³⁴ או לאחר מכאן על הכוס מדין הרגל, ואינו יוצא בזמן של סוכה כלל. ואתא רב אשי ואמר שיכול הוא לפטור עצמו עכשיו בזמן א', כיון ששניהם באין עליו בליל החג, והוא שיסדר ברכת הסוכה על הכוס לאחר קדוש, ויאמר אח"כ²³⁵ זמן, ויעלה לו זמן לסוכה ולחג, אבל לא בא רב אשי לפטור מזמן שבשעת מעשה²³⁶. ודכ"ע כל שבירך על הסוכה או על הלולב זמן בשעת מעשה, שוב אין לומר עליהם זמן, אלא שאומר זמן בשעת קדוש מדין החג²³⁷, והרוצה לצאת ידי שתיהן כשעושה סוכה לעצמו מברך זמן, ואח"כ מסדר ברכת לישוב וזמן על הכוס, ועושה לולבו ע"י אחרים כדי שלא יתחייב עליו לומר זמן בשעת מעשה, וכן ראוי לעשות, וכך מצאתי בשם רבינו הגדול הרמב"ן ו"ל.

[מז, ב] א"ר יוחנן אתרוג בשביעי אסור. פי' ²³⁸ אסור באכילה, אע"פ שכבר יצא בה ונגמר

בדק"ס, והראשונים. ²³³ כן מבואר בר"ן וברא"ש ובעו"ר, וכ"ג דעת הר"י מלוניל. ²³⁴ אולי חסר כאן: כניסתו לסוכה. ועי' פסקי הרי"ד. ²³⁵ כדאיתא לקמן נו, א. ²³⁶ וכן דעת הרמב"ם פי"א מברכות ה"ט. ²³⁷ וכן מבואר ברמב"ם, דבהל' ברכות שם כתב דמברך בשעת עשייה, ובהל' סוכה פי"ב כתב: ובלייל יו"ט הראשון מברך על הסוכה ואח"כ על הזמן. ומשמע דאף שבירך בשעת עשייה חוזר ומברך על הכוס, וכן דעת הר"י מלוניל והמכתם בשם י"א עיי"ש, והרי"ד. אבל התוס' הרא"ש הר"ן ההשלמה המכתם והמאירי חולקים וסוברים שאינו

חוזר ומברך עיי"ש, וכן מבואר ברש"י לקמן נו, א ועי' ברכי יוסף סי' תרמג. ²³⁸ מכאן ועד והא קאמר ר"י, חסר בכ"י וכתוב: וכו' בהר"ן. ²³⁹ כג"ל כ"ב בדק"ס. ²⁴⁰ שבת מד, ב. ²⁴¹ כג"ל רבנן ודק"ס שם, עי' בהערות לחי' רבנן לשבת שם (נ. י. תשכ"ז) הערה 509. ²⁴² עי' תוס' לעיל י, ב ד"ה עד שכתבו דטעם מיגו דאתקצאי וטעם הכנה הם שני טעמים נפרדים, וכ"כ הרא"ש כאן ס"ה עיי"ש, ועי' הערה 256. ²⁴³ שמות טז, ה. ²⁴⁴ כדאיתא בביצה ב, ב. ²⁴⁵ עי' רש"י ד"ה אתרוג לא חזי וד"ה אתרוג אפי' בשמיני, ועי' תוס' לעיל י, ב. ²⁴⁶ וכ"כ

והיה לשני הכן בביצה זו מבעוד יום, מה שאין כן באתרוג שהוקצה לשביעי ולא הוכן בו כלל, והשמיני ודאי קדושתו להו²⁵³, כשבת וי"ט שנולדה בזה אסורה בזה²⁵⁴, ועליה אמרו²⁵⁴ שהם קדושה אחת, כי האיסור של בין השמשות אוסרו לכל י"ט, שלא היה לו הכן ביום חול, ולא שיהיו קדושה אחת ממש²⁵⁵, וזה נראה נכון.

ויש לפרש עוד דבכלל מאי דא"ר יוחנן באתרוג דאתקצאי²⁵⁶ לבין השמשות מספק שביעי, ואפ"ה לא אמרינן ביה דאתקצאי לכוליה יום שמיני במגו, שאין אומרים כן אלא במה שהוקצה בבין השמשות ממש מדין עצמו, אבל זה שאין ההקצאה בבין השמשות מעצמו, אלא מפני ספק שביעי, כיון שעבר בין השמשות ונתברר שהוא שמיני נסתלק ספקו של יום שביעי ובא יום שמיני בהכנתו, וזהו טעם לביצה שנולדה בזה מותרת בזה²⁵², לפי שלא נאסרה בין השמשות אלא מדין ספק יום ראשון, וכבר נתברר ספקו²⁵⁷. ויש שנתנו טעם אחר שאין אומרים דין מגו אלא בדבר שדחאו בידים²⁵⁸, כהניא מטה שיש עליה מעות, או בדבר שהוקצה למצותו ממש מדעת, אבל לא במה שנאסר מדין הכן, וי"ט אחר השבת ושני י"ט של ר"ה שנולדה בזה כו', לפי שהם קדושה א' וכיומא אריכתא דמי. עי"ל דהכא באתרוג כיון דמדינא למצותה אתקצאי, והיה בדין שתהא מותרת לאתר שיצא בה, ואנו מחמירין לאסרה עליו כל היום, משום דזמנין דנפיק בה בין

בעי הכן מבעוד יום²⁴⁸, אלא שכל שבא לו הכן מבעוד יום מותר, והיינו דלא נקיט בטעמא דר' יוחנן באתרוג שאסור בשביעי דין מיגו, כדנקיט בסוכה בח' שהוא י"ט, ונקיט טעמא באתרוג משום דלכולי יומא אתקצאי, כלומר דאע"ג דמדינא בשחרית נפיק ביה והוכן מיד, וכיון²⁵⁰ דלא נטל שחרית יטול בין הערבים, היה דעתו להקצותו מתחלה לכל יום השביעי שמא יפשע ולא יטול שחרית ויצטרך ליטול בין הערבים, מיהו לא היה דעתו להקצותו אלא ליום השביעי שהוא יום ברור, אבל לא לבין השמשות שאין דרך לצאת בו, דהא אם לא נטל קודם בין השמשות ושוב אינו נוטל בבין השמשות שהוא ספק יום שמיני, דהו"ל ספיקא דרבנן, דשאר ימים מדרבנן הוא, ובין השמשות שהוא ספק י"ט וספק אם חייב בו הוי ספיקא דרבנן (ו) לקולא וכיון שלא הקצהו מתחלה לבין השמשות לא חל עליו איסור בין השמשות, שאין איסור תופס ביום חול יותר ממה שהקצהו, כמו שאומרים²⁵¹ שאין מוקצה לחצי שבת וכדכתיבנא, הא אילו היה בכלל הקצאתו שיהא מוקצה לבין השמשות, היה מוקצה לכל שמיני, ואע"ג דביצה שנולדה בי"ט ראשון וכיוצא בה אסורין כל בין השמשות ומותרין ביום שני²⁵², ולא אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא, שאני התם שהא' מהם חול גמור, וכשבא יום שני הרי אנו אומרים ממה נפשך או שהיום חול ואינו צריך הכן, או שהיום קדש והראשון היה חול,

אלא הכא בהכנה דרבה קמיפלגי רב אית ליה הכנה דרבה ע"כ. ולדברי רבנו דטעם דקדושה אחת הוא משום מיגו דאתקצאי לבין השמשות, וטעם מגו דאתקצאי כתב רבנו לעיל דהוא משום הכנה, א"כ קשה תרתי א' מה הקשו מרב שאומר שתי קדושות הן הא כאן אין כונתו לשתי קדושות אלא הטעם הוא משום הכנה וכמש"כ רבנו. ועוד דא"כ מה מתרצת הגמ' אלא בהכנה דרבה קמיפלגי הא מקודם ג"כ איפלגו בהכנה דרבה. ועי' ח' הרשב"א לביצה שם ולעירובין לח, ב. ועי' גם מה שהקשה הרשב"א בעירובין מ, א על הראב"ד. 256 נראה שחסר כאן: לכולי יומא, אתקצאי. 257 ולפי"ז נשבת וי"ט שאמרו נולדה בזה אסורה בזה, היא או משום דקדושה אחת הן וחשיב יום אחד ארוך וכמש"כ רש"י שם ד א. או משום הכנה עי' תוס' לעיל א. 258 עי' שבת מה, א.

הר"ן והמאירי. 248 ובתוס' לעיל י, ב ד"ה עד מבואר דאף בכה"ג אמרי' מיגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא, אלא שבזה לא אמרי' האי מיגו, משום דהוי מיגו מחמת יום שעבר, עיי"ש מה שכתבו גבי הפריש ז' אתרוגים לז' ימים, וכן מבואר ברשב"א עירובין מ, א וביצה ל, ב. אלא שהתוס' סוברים דמיגו דאתקצאי אינו משום הכנה כמבואר בתוס' שם, ולפי"ז יתכן לומר מיגו דאתקצאי אף בחול, ועי' מש"כ הרשב"א בביצה שם. 249 אולי צ"ל באותו יום. 250 נראה שצ"ל: אלא מכיון דקיי"ל לעיל לה, א. 251 ביצה כו, ב. 252 כדאיתא שם ד, ב. 253 נראה שחסר כאן: והוי. 254 כדאיתא שם ד, א. 255 דברי רבנו צ"ע דבגמ' בביצה שם איתא: רב אמר נולדה בזה אסורה בזה וכי' נימא קסבר רב קדושה אחת היא והאמר רב וכי'

לא אכלנו בשמיני השתא נמי ניכול. והנכון ²⁶² דלוי מדינא אסר ליה אף בזמן הזה, דס"ל כר' יוחנן דלכוליה יומא אתקצאי ואף לבין השמשות מספק שביעי, וקסבר נמי שכל מה שנאסר בבין השמשות של ערב י"ט או מדינא ממש או משום חומרא, תופס כל היום לאיסור מדין מגו, שאין מוכן לחצי יום.

א"ר זירא אתרוג שנפסלה אסורה לאכלה כל שבעה. ואתיא כרבי יוחנן דאמר לכוליה יומא אתקצאי. ולדידן השתא דשמיני ספק ז' אסור אף זו אסורה בשמיני ומותרת בט'.

וא"ר זירא לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא ²⁶³. פי' ביום ראשון דבעינן משלכם ²⁶⁴.

מ"ט ינוקא מקנא קני אקנויי לא מקני. י"א ²⁶⁵ דוקא בנותן לתינוק סתם במתנה גמורה, אבל בנותן לו במתנה על מנת להחזיר לא, דכיון דע"מ כן נתנו לו אין אנו צריכין להקנאותו של קטן, ואע"ג דכל מתנה ע"מ להחזיר לא חורה המתנה אלא בהקנאה גמורה ²⁶⁶, וקני ע"מ להקנות הוא, כדאיתא בנדרים ²⁶⁷ וכדפרישנא התם ²⁶⁸ ובפרק יש נוחלין ²⁶⁹, מ"מ כיון שאין הקטן הזה יודע להקנות, וכיון שלא קיים תנאו שיחזירנו לגדול בהקנאה כראוי, נמצא שבטל מתנה ראשונה ולא יצא מרשות בעלים ראשונים, וכן כתבו בתוספות, ויפה דקדקו כמנהגם. אבל מדנקיט לה סתמא, וסתם מתנה ב"ט ע"מ להחזיר משמע, כמו שכתבנו בפרקין דלעיל ²⁷⁰, יש לנו לומר דהא דרבי זירא אפי' בנותן לתינוק ע"מ להחזיר אותה, וכיון שהתינוק הזה לא הוי בר אקנויי, כי מקני ליה מעיקרא ע"מ להקנות הו"ל תנאי שאי אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו, שהוא כמפליגו בדברים, והתנאי בטל והמעשה קיים ²⁷¹, ונמצא שקנאו התינוק לגמרי אע"פ שלא חזר והקנהו לבעלים הראשונים ²⁷². ומפני

הערבים, מסתיין בחומרא זו למיסרה עליה ואפי' בין השמשות מספק היום, ולא שנפרט ²⁶⁹ בחומרא זו סאיסור הבא מן הדין לומר בו מגו, וטעם ביצה שנולדה ב"ט ראשון שהיא מותרת ב"ט שני, או משום דחד מיניהו חול, או משום דלא אתקצאי בידים, ונכון הוא, אבל הפי' הראשון נ"ל עיקר ונכון יותר.

ור"ל מודה בסוכה בשמיני שהיא אסורה, משום דאית בה דין ^{אסור החמשה} מגו כטעמא דר' יוחנן, ופליג באתרוג בשביעי משום דסבר דלמצותה בלחוד אתקצאי, ודין ^{אסור החמשה} מגו לא שייך ביה כדפרישנא בדר' יוחנן. ומאי דא"ל ר"פ לאביי לר' יוחנן מ"ש סוכה ומ"ש אתרוג, ואילו לר"ל לא מבעיא ליה מידי משום דלדידיה כיון דשביעי גופיה שהיא לאלתר שיצא בו ²⁶⁹ מתסר, ליכא טעמא לאסרה בשמיני, אבל לר' יוחנן דאסור אתרוג כל יום ז' כדין סוכה, קא מבעיא ליה אמאי לא מיתסר בשמיני כדין סוכה מדין מגו, ופריק ליה דבסוכה דחזיא לבין השמשות ומחייב למיתב בגוה, ואתקצאי מדינא לבין השמשות, אתקצאי לח' כוליה, משא"כ באתרוג דלא הוי לבין השמשות דהא נפיק בה שחרית, וליכא למימר בה מגו מטעמא דכתיבנא.

לוי אמר אתרוג בח' נמי אסורה. לא אתי עליה מטעמא דאביי, מדאמרינן לקמן ולדידן דעבדינן תרי יומי וח' ספק ז' מאי, ועלה אתא אביי, מכלל דהשתא לא איירי בהכי, וא"כ תמיהא מלתא טובא מ"ט דלוי. ובתוס' ²⁶¹ תירצו דלוי מגזירה דסוכה הוא דאסרה, דאי שרית באתרוג אתו למשרי בסוכה. ואחרים פירשו דלוי סבר דכיון דבמקדש שמצותו כל שבעה יש לו ליטלה בין השמשות אם לא נטלה בשחרית, או כל היום משום דהוי ספיקא דאורייתא, ואשתכח דאתקצאי לבין השמשות מדינא, גזר לוי דתיתסר בשמיני, שמהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי

ינתיבות סי' רמא סק"ד. 267 מח, ב עיי"ש.
268 בפ"י לר"ף טז, א בדפי הרי"ף עיי"ש.
269 בבא בתרא קלז, ב. 270 מא, ב.
271 כדאיתא בגיטין פד, א. 272 וכ"כ הרי"ף, וכ"כ רבנו ירוחם בנתיב השמיני ח"ד, ועי' מש"כ ע"ז האמרי בינה הל' יו"ט סי' כא אות יא, והנה הרא"ש לעיל בפ"ג סי' ל כתב במתנה ע"מ להחזיר שצריך שיחזירו לו במתנה גמורה ע"מ להחזיר,

259 נראה שצ"ל שנפריז. 260 חסר כאן : לא.
261 ד"ה אתרוג, וכ"כ לעיל י, ב ד"ה עד עיי"ש.
262 וכן דעת רש"י ועי' תוס' לעיל י, ב.
263 לפנינו נוסף כאן : קמא. ומדברי רבנו נראה דל"ג לה.
264 כדאיתא לעיל מא, ב.
265 עי' מש"כ המאירי לעיל מא, ב בשם הירושלמי.
266 כן דעת רבנו בחידושו לקדושין ה, ב וכן דעת הרא"ש לעיל בפ"ג סי' ל. ועי' קצוה"ח

תרסא א לַמִּנְחָה מִתְפַּלְלִין כְּמוֹ בַּיּוֹצֵר וְכוּ' וּבִקְדוּשָׁה שֶׁל יָדֵינוּ שְׁנֵי אוֹמֵר קִידוּשׁ וְכוּ'. סְבָרוּת אֵלּוֹ כַּתֵּן הָרָא"שׁ צִפְרָק לֹולֵב וְעֵרְבָה וְסוֹבֵר רִצְיוֹ שֶׁהָרָא"שׁ הִסְכִּים לִסְבָּרָה הָרִאשׁוֹנָה מִפְּנֵי שֶׁכַּתֵּב בְּסוֹף דִּבְרֵיו זֶה לְשׁוֹנוֹ וְאִם כֵּן צָלִיל שֶׁנִּי אִי סוֹכָה לֹא נַעֲיֵל וּמִן לְכוּלֵי עֲלָמָא רָאוּי לְסִמּוֹן הַזֶּמֶן לְקִידוּשׁ מִיד עַכ"ל כּוּוֹנְתוֹ דְּאִי סוֹכָה לֹא נַעֲיֵל וּמִן אֲפִילוֹ הִיא אֲתִמּוּל חוּל וְלֹא הִיתָה שַׁעַת עֲשִׂית סוֹכָה דְּלֹא כְּסִבְרַת צַנִי אִיִּבְרָא אִם כֵּן רָאוּי לְסִמּוֹן הַזֶּמֶן לְקִידוּשׁ מִיד וּמֵאַחֵר שֶׁכָּבֵר גִּילָה הָרָא"שׁ (פ"ד ס' ז) דַּעְמוֹ גַּבִּי זֶמֶן לֹולֵב צִיּוֹם שֶׁנִּי דְּלֹא כְּסִבְרַת צַנִי אִיִּבְרָא שְׁהִי כַּתֵּב בְּסוֹף דִּבְרֵיו לְשֵׁם זֶה לְשׁוֹנוֹ וּמִיָּהוּ יֵשׁ לֹומֵר דְּשִׁאֲנִי הִכָּא דְּנִיטְלוּ לְשֵׁם מַזְוָה לְבָרֵךְ עֲלֵיו וְעֵדִיק טַפִּי מִשְׁנַטְלוּ בְּחוּל אַחֵר עֲשִׂיָּה וְכֵן נוֹהֲגִין בְּאַשְׁכְּנֵי שְׁאִין מְצַרְכִּין זֶמֶן עַל הַלֹּולֵב בְּשֵׁנִי עַכ"ל אִי"כ גַּם כֵּאֵן הִסְכַּמְתוּ כֵּן הִיא: וְעֵצֵנִי הַמִּנְהֵג נִרְאֶה צַעֲנִי אִף עַל גַּב דְּלֹא קִיָּמָא לֵן כְּסִבְרַת צַנִי אִיִּבְרָא שְׁהִי אִין אֵנוּ נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ זֶמֶן אֲלוּלֵב צִיּוֹם שֶׁנִּי אֲפִילוֹ הִכִּי כֵּאֵן רָאוּי לְנוֹהֵג כְּרִאצִּיָּה שְׁסוֹבֵר דֹּאִף צָלִיל שֶׁנִּי אוֹמֵר זֶמֶן בְּקִידוּשׁ בְּאַחֲרֹנָה וְהִיָּינוּ טַעֲמָא דְּמֵאַחֵר דְּלֵאמְרִינִן בְּגִמְרָא (ו.) דְּמְצַרְכִּין אֲסוֹכָה בְּרִישָׁא מִשּׁוֹם דְּחִיּוּצָא דִּיּוֹמָא עֵדִיק אִם כֵּן אִין חִילוּק בֵּין רָאשׁוֹן לְשֵׁנִי וְהִכִּי מִשְׁמַע פִּשְׁטָא דְּסוֹגִיא דֹּאִף עַל גַּב דְּלֹא אֲמִרִין זֶמֶן בְּצִדִּיל הַסּוֹכָה אֲלֹא בְּצִדִּיל הַמוֹעֵד כְּגוֹן צַעֲסִיָּה וְעוֹמֶדֶת

כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ רַש"י אֲפִילוֹ הִכִּי סוֹכָה קוֹדֶמֶת מִשּׁוֹם דְּחִיּוּצָא דִּיּוֹמָא עֵדִיק ג. וְהִכִּי אֲסִיק בְּסִמּוֹן דְּהִכִּי מִשְׁמַע מִפִּשְׁטָא דְּסוֹגִיא דֹּאִין חִילוּק גַּם בְּהַגְהוֹת מִיִּמּוּנוֹת כַּתֵּב שֶׁכֵּן הוּא דַּעַת הָרַמְבַּ"ם וְשֶׁכֵּן עֵיקַר שְׁלֹא מִצִּיּוֹ חִילוּק בֵּין שֶׁנִּי הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים עַכ"ל וְכֵן הִיא דַּעַת אַחֲרוֹנִים עֵיין עֲלֵיהֶם:

תרסב א וּבִיּוֹם שֶׁנִּי מִתְפַּלְלִין כְּמוֹ בַּרְאשׁוֹן וְנוֹטִילִים דְּלֹולֵב וּמְבַרְכִּין עַל נְטִילַת דְּלֹולֵב וְכוּ' שְׁבַעֲה. צִפְרָק לֹולֵב וְעֵרְבָה פְּלִיגִי אֲמוֹרָאִי בֶּהֱן מִלְחָא וּפְסָק שֶׁסְרִי (מ. ד"ה הִי גְרַסִּין) דְּמְצַרְכִּין כֹּל שַׁעַת אִף עַל גַּב דְּמִדְרַבְּנָן הִיא זָכַר לְמִקְדָּשׁ מְצַרְכִּין עֲלֵיהּ כִּי הִכִּי דְּמְצַרְכִּין בְּנֵר מְנוּכָה וְצִמְגִּילָה דְּרַבֵּן וְכֵן פְּסָקוֹ הַפּוֹסְקִים:

צִיּוֹם הָרִאשׁוֹן דְּאֲפִילוֹ אִם תַּמְצִי לֹומֵר דְּחוּל הוּא הִיא אֲמִרִין (מ.) הַעוֹשֶׂה לֹולֵב לְעַצְמוֹ מְצַרְכֵּן שֶׁהִחִיּוּ וְשׁוֹב אִין מְצַרְכֵּן בְּשַׁעַת נְטִילָה וְאִם כֵּן הִכָּא נִמִּי יֵלֵךְ בְּזִמְן שֶׁצִּרְךָ אֲתִמּוּל אֲפִילוֹ אִם הִיא חוּל וְלֹא דְּמִי לֹומֵן שֶׁל קִידוּשׁ שְׁאוֹמֵר בְּשֵׁנִי הַלִּילוֹת דְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן הוּא בְּצִדִּיל הַיּוֹם וְלֹא בְּצִדִּיל הַסּוֹכָה וְלֹולֵב מִיָּדִי דְּהוּא אֲשָׁר יוֹם טוֹב וְעוֹד מִשּׁוֹם דְּצַעֲנִין נְטִילַת לֹולֵב בְּשַׁעַת יָמִים וְאִם נִבְרָךְ זֶמֶן מִסְפָּק צִיּוֹם טוֹב שֶׁנִּי וְצִיּוֹם (שְׂבִיעִי) [שְׁמִינִי] סָפֵק (שְׁמִינִי) [שְׂבִיעִי] לֹא מְצַרְכִּין נִמְלָא שְׁאִין לֹולֵב יִטַּל אֲלֵא שֶׁהָיָה יָמִים וְזֶה הַטַּעַם אִינוּ נִרְאֶה לִי דִּבְרִין אֲמֵר זֶמֶן צִיּוֹם טוֹב שֶׁנִּי וְצִין [לֹא] אֲמֵר זֶמֶן יוֹם רָאשׁוֹן סָפֵק הוּא וּמִיָּהוּ אִיכָּא לְמִימַר אֵין דְּצִקְיָאִין בְּקִיצוּעָא דִּירְחָא וְאִינוּ סָפֵק לֵנוּ אֲלֵא מִנְהֵג בְּעֲלָמָא הוּא מֵהָ שְׁאֵנוּ עוֹשִׂים שֶׁנִּי יָמִים אֲלֵא אִם נִבְרָךְ זֶמֶן צִיּוֹם שֶׁנִּי אִזְנוּ מִרְאִים בְּשַׁעַת נְטִילַת לֹולֵב שֶׁהָיָה סָפֵק וְכֵן פְּסָק רַש"י בְּתַשׁוּבָה (ס"ה שֶׁהָ מֵהָ) אֲלַפְנִיָּין] א. שְׁאִין לֹומֵר זֶמֶן צִיּוֹם שֶׁנִּי וְהִיא שְׁמוּאֵל מֵאִיִּבְרָא כַּתֵּב בְּשֵׁם רַש"י ב. דַּעֲשִׂיוּ שְׁהִנְהוּ לְבָרֵךְ זֶמֶן בְּשַׁעַת נְטִילָה אִם כֵּן

סימן תרסא

פְּרָטִי רַמְזֵי דִּינִים הַמְּבֹאֲרִים בְּזֶה הַסִּימָן
סֵדֶר הַקִּידוּשׁ בְּלִיל שֵׁנִי:

א לַמִּנְחָה מִתְפַּלְלִין כְּמוֹ בַּיּוֹצֵר וְכוּ' בְּעֵרְבִית כְּמוֹ בְּלִיל רָאשׁוֹן. וּבִקְדוּשָׁה שֶׁל לִיל שֵׁנִי אוֹמֵר קִידוּשׁ וְזֶמֶן אַחֲרֵיו מִיד וְאַחֵר כֵּךְ סוֹכָה דְּזֶמֶן לֹא קָאִי אֲלֵא אֲקִידוּשׁ וְלֹא אֲסוֹכָה דֹּאִף אִם יוֹם רָאשׁוֹן חוּל יֵצֵא בְּזֶמֶן דְּסוֹכָה הִילֵכֵךְ צִרְיָךְ שְׁלֹא לְהַפְסִיק בְּסוֹכָה בֵּין קִידוּשׁ לְזֶמֶן. וְאִבִּי הַעֲזָרִי כַּתֵּב שְׁאִף בְּלִיל שֵׁנִי יֵשׁ לֹומֵר זֶמֶן בְּאַחֲרֹנָה כְּמוֹ יְקִנְהָ"ז (פְּסָחִים קג.) אִף עַל פִּי שֶׁהַזֶּמֶן אִינוּ חוֹזֵר עַל הַהִבְדָּלָה. וְאֲדוּנִי אֲבִי הָרָא"שׁ ז"ל הִסְכִּים לְסִבְרָא הָרִאשׁוֹנָה (א):

סימן תרסב

פְּרָטִי רַמְזֵי דִּינִים הַמְּבֹאֲרִים בְּזֶה הַסִּימָן
[א] אִם אוֹמְרִים עַל נְטִילַת לֹולֵב בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי: [ג] קְרִיאַת הַתּוֹרָה וְהַפְטָרָה בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי: אִם אוֹמְרִים כּוּ הוֹשִׁיעֵנוּ בַּחֲגִיגָתָא יוֹם שֵׁנִי:

א וּבִיּוֹם שֶׁנִּי מִתְפַּלְלִין כְּמוֹ בַּרְאשׁוֹן וְנוֹטִילִין הַלֹּולֵב וּמְבַרְכִּין עַל נְטִילַת לֹולֵב וְכוּ' כֹּל שְׁבַעֲה: **ב** אֲבָל לַעֲנִין זֶמֶן בְּיוֹם טוֹב שֶׁנִּי נִחְלָקוּ בּוֹ ה"ר שְׁלֵמָה ב"ר שְׁמִשׁוֹן כַּתֵּב שְׁאִין לְאֲמָרוֹ דְּמִמָּה

תרסא א לַמִּנְחָה מִתְפַּלְלִין כְּמוֹ בַּיּוֹצֵר וְכוּ' וּבִקְדוּשָׁה שֶׁל יָדֵינוּ שְׁנֵי אוֹמֵר קִידוּשׁ וְכוּ'. צִפְרָק לֹולֵב וְעֵרְבָה וְסוֹבֵר רִצְיוֹ שֶׁהָרָא"שׁ הִסְכִּים לִסְבָּרָה הָרִאשׁוֹנָה מִפְּנֵי שֶׁכַּתֵּב בְּסוֹף דִּבְרֵיו זֶה לְשׁוֹנוֹ וְאִם כֵּן צָלִיל שֶׁנִּי אִי סוֹכָה לֹא נַעֲיֵל וּמִן לְכוּלֵי עֲלָמָא רָאוּי לְסִמּוֹן הַזֶּמֶן לְקִידוּשׁ מִיד עַכ"ל כּוּוֹנְתוֹ דְּאִי סוֹכָה לֹא נַעֲיֵל וּמִן אֲפִילוֹ הִיא אֲתִמּוּל חוּל וְלֹא הִיתָה שַׁעַת עֲשִׂית סוֹכָה דְּלֹא כְּסִבְרַת צַנִי אִיִּבְרָא אִם כֵּן רָאוּי לְסִמּוֹן הַזֶּמֶן לְקִידוּשׁ מִיד וּמֵאַחֵר שֶׁכָּבֵר גִּילָה הָרָא"שׁ (פ"ד ס' ז) דַּעְמוֹ גַּבִּי זֶמֶן לֹולֵב צִיּוֹם שֶׁנִּי דְּלֹא כְּסִבְרַת צַנִי אִיִּבְרָא שְׁהִי כַּתֵּב בְּסוֹף דִּבְרֵיו לְשֵׁם זֶה לְשׁוֹנוֹ וּמִיָּהוּ יֵשׁ לֹומֵר דְּשִׁאֲנִי הִכָּא דְּנִיטְלוּ לְשֵׁם מַזְוָה לְבָרֵךְ עֲלֵיו וְעֵדִיק טַפִּי מִשְׁנַטְלוּ בְּחוּל אַחֵר עֲשִׂיָּה וְכֵן נוֹהֲגִין בְּאַשְׁכְּנֵי שְׁאִין מְצַרְכִּין זֶמֶן עַל הַלֹּולֵב בְּשֵׁנִי עַכ"ל אִי"כ גַּם כֵּאֵן הִסְכַּמְתוּ כֵּן הִיא: וְעֵצֵנִי הַמִּנְהֵג נִרְאֶה צַעֲנִי אִף עַל גַּב דְּלֹא קִיָּמָא לֵן כְּסִבְרַת צַנִי אִיִּבְרָא שְׁהִי אִין אֵנוּ נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ זֶמֶן אֲלוּלֵב צִיּוֹם שֶׁנִּי אֲפִילוֹ הִכִּי כֵּאֵן רָאוּי לְנוֹהֵג כְּרִאצִּיָּה שְׁסוֹבֵר דֹּאִף צָלִיל שֶׁנִּי אוֹמֵר זֶמֶן בְּקִידוּשׁ בְּאַחֲרֹנָה וְהִיָּינוּ טַעֲמָא דְּמֵאַחֵר דְּלֵאמְרִינִן בְּגִמְרָא (ו.) דְּמְצַרְכִּין אֲסוֹכָה בְּרִישָׁא מִשּׁוֹם דְּחִיּוּצָא דִּיּוֹמָא עֵדִיק אִם כֵּן אִין חִילוּק בֵּין רָאשׁוֹן לְשֵׁנִי וְהִכִּי מִשְׁמַע פִּשְׁטָא דְּסוֹגִיא דֹּאִף עַל גַּב דְּלֹא אֲמִרִין זֶמֶן בְּצִדִּיל הַסּוֹכָה אֲלֹא בְּצִדִּיל הַמוֹעֵד כְּגוֹן צַעֲסִיָּה וְעוֹמֶדֶת

תרסב א וּבִיּוֹם שֶׁנִּי מִתְפַּלְלִין כְּמוֹ בַּרְאשׁוֹן וְנוֹטִילִין דְּלֹולֵב וּמְבַרְכִּין עַל נְטִילַת דְּלֹולֵב וְכוּ' שְׁבַעֲה. צִפְרָק לֹולֵב וְעֵרְבָה (מ.) אִיכָּא מֵאֵן דְּאֲמֵר דְּאִינוּ מְצַרְכֵּן עֲלֵיו אֲלֵא צִיּוֹם רָאשׁוֹן צִלְצֵד וְאִיכָּא מֵאֵן דְּאֲמֵר דְּמְצַרְכֵּן עֲלֵיו כֹּל שַׁעַת וּפְסָקוֹ הַפּוֹסְקִים כְּמֵאֵן דְּאֲמֵר כֹּל שַׁעַת צַעֲנִי בְּרַכָּה:

ב וְכַ"שׁ אֲבָל לַעֲנִין זֶמֶן בְּיוֹם טוֹב שֶׁנִּי נִחְלָקוּ בּוֹ ה"ר שְׁלֵמָה ב"ר שְׁמִשׁוֹן כַּתֵּב שְׁאִין לְאֲמָרוֹ וְכוּ'. זֶה לְשׁוֹן הָרָא"שׁ צִפְרָק לֹולֵב וְעֵרְבָה (ס"ה ז) וְלַעֲנִין זֶמֶן עַל הַלֹּולֵב צִיּוֹם טוֹב שֶׁנִּי כַּתֵּב רַבִּי שְׁלֵמָה ב"ר שְׁמִשׁוֹן נִשְׁאֲלָמִי אִם אוֹמְרִים זֶמֶן עַל הַלֹּולֵב צִיּוֹם טוֹב שֶׁנִּי וְתַמְהִי עַל מֵה שֶׁכַּתֵּב בְּה"ג (רִישׁ ה' סוֹכָה) דְּזֶמֶן דְּכִסָּא פִּטְרָא לֹולֵב וְהִלָּא לַעֲנִין לֹולֵב מִפְּסָקִי לִילוֹת מִיָּמִים וְר"י פְּסָק דֹּאִין אוֹמְרִים זֶמֶן צִיּוֹם טוֹב שֶׁנִּי וְכֵן נִהְיָ גְדוּלֵי גְרַמִּיז"א וְטַעַם שְׁלֵמָה דְּמִמָּה נִפְשָׁךְ יֵלֵךְ בְּזֶמֶן שְׁאֲמֵר וְכַ"שׁ אֲבָל לַעֲנִין לֹולֵב לְעַצְמוֹ מְצַרְכֵּן שֶׁהִחִיּוּ וְשׁוֹב אִין מְצַרְכֵּן בְּשַׁעַת נְטִילָה וְאִם כֵּן הִכָּא נִמִּי יֵלֵךְ בְּזֶמֶן שֶׁצִּרְךָ אֲתִמּוּל אֲפִילוֹ אִם הִיא חוּל וְלֹא דְּמִי לֹומֵן שֶׁל קִידוּשׁ שְׁאוֹמֵר בְּשֵׁנִי הַלִּילוֹת דְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן הוּא בְּצִדִּיל הַיּוֹם וְלֹא בְּצִדִּיל הַסּוֹכָה וְלֹולֵב מִיָּדִי דְּהוּא אֲשָׁר יוֹם טוֹב וְעוֹד מִשּׁוֹם דְּצַעֲנִין נְטִילַת לֹולֵב בְּשַׁעַת יָמִים וְאִם נִבְרָךְ זֶמֶן מִסְפָּק צִיּוֹם טוֹב שֶׁנִּי וְצִיּוֹם (שְׂבִיעִי) [שְׁמִינִי] סָפֵק (שְׁמִינִי) [שְׂבִיעִי] לֹא מְצַרְכִּין נִמְלָא שְׁאִין לֹולֵב יִטַּל אֲלֵא שֶׁהָיָה יָמִים וְזֶה הַטַּעַם אִינוּ נִרְאֶה לִי דִּבְרִין אֲמֵר זֶמֶן צִיּוֹם טוֹב שֶׁנִּי וְצִין [לֹא] אֲמֵר זֶמֶן יוֹם רָאשׁוֹן סָפֵק הוּא וּמִיָּהוּ אִיכָּא לְמִימַר אֵין דְּצִקְיָאִין בְּקִיצוּעָא דִּירְחָא וְאִינוּ סָפֵק לֵנוּ אֲלֵא מִנְהֵג בְּעֲלָמָא הוּא מֵהָ שְׁאֵנוּ עוֹשִׂים שֶׁנִּי יָמִים אֲלֵא אִם נִבְרָךְ זֶמֶן צִיּוֹם שֶׁנִּי אִזְנוּ מִרְאִים בְּשַׁעַת נְטִילַת לֹולֵב שֶׁהָיָה סָפֵק וְכֵן פְּסָק רַש"י בְּתַשׁוּבָה (ס"ה שֶׁהָ מֵהָ) אֲלַפְנִיָּין] א. שְׁאִין לֹומֵר זֶמֶן צִיּוֹם שֶׁנִּי וְהִיא שְׁמוּאֵל מֵאִיִּבְרָא כַּתֵּב בְּשֵׁם רַש"י ב. דַּעֲשִׂיוּ שְׁהִנְהוּ לְבָרֵךְ זֶמֶן בְּשַׁעַת נְטִילָה אִם כֵּן

דרכי משה

תרסא (א) וּבִתְחִלָּתוֹ אֲדָם וְחוּה (נ"ח ח"ב נח.) כַּתֵּב דַּעֲמָא דְּבֵר כְּרַאבִּיָּה דְּמְבַרֵּךְ סוֹכָה וְאַחֵר כֵּךְ זֶמֶן וְכֵן כַּתְּבוּ אַבּוּדְרָהֶם (רצב.) וּמֵהֲרִי"ל (הל' חג הַסּוֹכוֹת ס"ה א עמ' שַׁעַב) ז"ל וּבִתְרוֹמַת הַדָּשֵׁן (שו"ת) סִימָן צ"ה אֲבָל הַמְּנַהֲגִים שְׁלֵנוּ (ר"א טִירָא מְנַהֵג סוֹכוֹת עמ' קל) כַּתְּבוּ דִּישׁ לְנוֹהֵג כְּדִבְרֵי הָרָא"שׁ וְכֵן נוֹהֲגִין:

הגהות והערות

תרסא א [ב] הוּא בְּרָא"שׁ וּבִדְפוּ"ר ב"י, וּבְגִמְרָא שְׁלַפְנִינוּ הִגִּירָא "רַב": [ב] בְּרָא"שׁ שְׁלַפְנִינוּ אִיתָא "בְּלִיל שֵׁנִי": [ג] עֵיין לַעֲלִי סִימָן תְּרַמֵּג בְּכ"ח ד"ה וּמ"ש לְפִי:

תרסב א [א] וְכֵן הוּא בְּסִפְרֵי הַפְּרָדֶס רִישׁ סִימָן קָצ וּבִמְהֵרָ עֲרִנְרִיךְ רִישׁ עֲנִינִי חַג הַסּוֹכוֹת: [ב] הוּא בְּדְפוּ"ר וּבִדְפוּס שְׁלַפְנִינוּ, וּבְרָא"שׁ הִגִּירָא בְּשֵׁם

לר"ך לצרף גם כיום השני דשמה יום ראשון חול הוא ולא יא' דומן לא נתקן לאמרו אלא בשעת נטילה או בשעת עשייה אפילו בחול אבל אם לא אמרו בשעת עשייה ואמרו בחול לאחר עשייה לא יא' ולר"ך לאמרו בשעת נטילה מיהו י"ל דשאני הכא דנטלו לשם מזה לצרף עליו ועדיף טפי מנטלו בחול אחר עשייה וכן נוהגין בלשוננו שאין מצרכין זמן על הלולב כיום שני עכ"ל: ומ"ש רבינו ואדוני אבי הרא"ש ז"ל הסכים דברא ראשונה. כן משמע מתוך דבריו: ומ"ש ומיהו נראה שאם חל יום ראשון בשבת שצריך לאמרו בשני וכו'. פשוט הוא דכיון שאין לנו מצרכין בשעת עשייה אלא בשעת נטילה לולב לר"ך לצרף בשעת הראשונה שנטלו:

ג ומוציאין שני ספרים וקורין בראשון כמו אתמול ומפטיר במלכים ויקהל. פשוט נפרק שני העיר (מגילה לא) וכתב רש"י שטעם הפטרה זו מפני שחנכה הציט היתה בלילה אספה ונחג הסוכות: ומכאן קשה למנהג שולחן ערוך שאומרים ביום השני הושיענו בחגיגת יום שני דכיון שעשינו אותו קודש היאך נעשנו חול לומר יום שני:

סימן תרסג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א—ג] סדר היום בתפלה ובקריאת התורה ולכל ימי חול המועד ולשבת שחל להיות בו:

א בחול המועד מתפללין ערבית שחרית ומנחה כדרך וואמר יעלה ויבא בעבודה ולמעלה בהלכות פסח כתבתי אם יש להזכיר בו יום מקרא קודש הזה. ונוטלין הלולב ומברכין עליו וגומרין ההלל ומקיפין התיבה בכל יום חוץ מבשבת. ומוציאין ספר תורה וקורין בו ארבעה בקרבנות החג שבפינחס (במדבר כט יז) ורבו הדעות בסדר קריאתו והעיקר כך הוא שביום הראשון של חול המועד קורא כהן וביום השני. ולוי וביום השלישי. וישראל חוזר וקורא וביום השלישי.

אומרים בו וכן בכל דבריו אנו עושים אותו קדש י"ל דמאי יום שני יום שני להקפה ואף על גב דקאמר נחגיגת האי חגיגה לא לשון חג ומועד הוא אלא לשון הקפה וסיבוב מלשון יחוגו וינעו (תהלים קז כז) ואפילו אם תמצי לומר שהוא מלשון חג ומועד י"ל דהכי קאמר הושיענו נחגיגת יום הזה שהוא יום שני להקפה ועוד יש לומר דחגיגה מלשון חג ומועד הוא ויום שני לחגיגה זו קאמרין ואפילו הכי אין אנו עושין אותו חול כן שאף על פי שאנו חוגגים שני ימים לא יתחייב שהיום השני חול דהא אפשר דיום שני עיקר ולא דמי למצרך על הסוכה בשמיני דאמרין ציה שהוא עושהו חול:

תרסג א בחול המועד מתפללין ערבית שחרית ומנחה כדרך וואמר יעלה ויבא בעבודה. נחגלר נסימן ת"ץ (רכה): ומקיפין התיבה בכל יום חוץ מבשבת. נחגלר נסימן תר"ס (שנה): ומוציאין ספר תורה וקורין בו ארבעה בקרבנות החג שבפינחס. שקורין צו ארבעה פשוט נפרק הקורא עומד (מגילה כא) ושקורין בקרבנות החג פשוט נפרק שני העיר (מגילה לא): ומ"ש ורבו הדעות בסדר קריאתו והעיקר כך הוא שביום הראשון של חול המועד קורא כהן וביום השני וכו'. נסוף סוכה (נה) אחקין אמימר ננהרדעא דמדלגי דלוגי וכתבוהו הר"ף (מגילה י:) והר"ש (פי י) נפרק שני העיר ופירשו בשם גאון כמ"ש רבינו ורש"י (סוכה נה) ד"ה אחקין) כתב כך היו נוהגים רבותי שנים הראשונים קורין שתי ספיקות היום והשלישי נפרשת יום המחרת

דרכי משה

תרסב (א) וכן נוהגין:

חדושי הגהות

תרסב [א] וי"ג דודאי דוקא מפסקי הקרבנות ק"ל לרבינו דאי ממה שאנו אומרים צו את יום טוב מקרא קדש הא נחגלר לעיל סימן ת"ץ דיש אומרים דאף בחול המועד אומרים יום טוב מקרא קדש וגם מצרכין זמן לא קשה דהא זמן אי לא אמרו בראשון יכול לזכרו בשני כדאמרין נפרק כול מערכין (מ) דאי סלקא דעתך זמן זמן כל שעה מי איכא הא לא קשיא דאי לא מצרך האידנא מצרך למחר וליומא אחרת ואי ממה שאנו עושין אותו קדש ודאי מכת ספק לרבינו אנו לעשות קדש אבל לא נראה צוה שהוא ודאי יום טוב אבל מפסקי הקרבנות קשה ליה לרבינו (מהר"ם): [ב] מה כן שלא היו אומרים פסוקי הקרבנות בתפלה מכל מקום היו קורים בתורה ובחמשה עשר למפטיר שזה יראה שעושין אותו קדש ודאי (מהר"ם):

הגהות והערות

ר"י, וכתב שם הקרבן נתנאל אות י, הוא ר"י אחר [דר"ן] פסק לעיל דאין אומרים זמן עכ"ל, וכן יש להעיר לפי גירסתנו שאינא בשם רש"י דפסק לעיל בשם רש"י בחשובה שאין לומר זמן ביום שני וכאן אי אפשר לומר שהוא רש"י אחר: [ג] בדפוסים הקדמונים איתא "ומיהו אפילו לפי זה נראה ליי":